

UNIVERZITA JANA AMOSE KOMENSKÉHO PRAHA

Magisterské kombinované studium

2010 – 2012

DIPLOMOVÁ PRÁCE

Danka Fialová

Nadané deti v súčasnej škole

Praha 2012

Vedoucí diplomové práce:

PhDr. Edita Ondrišková

COMENIUS UNIVERSITY PRAGUE

Master Combined Full-Time Studies

2010 - 2012

DIPLOMA THESIS

Danka Fialová

Gifted children in contemporary school

Prague 2012

The master Thesis Work Supervisor:

PhDr. Edita Ondříšková

Prehlásenie

Prehlasujem, že predložená diplomová práca je mojím pôvodným autorským dielom, ktoré som vypracovala samostatne. Všetku literatúru a ďalšie zdroje, z ktorých som pri spracovaní diplomovej práce čerpala, v práci riadne citujem a sú uvedené v zozname použitej literatúry.

Súhlasím s prezenčným sprístupnením svojej práce v univerzitnej knižnici.

V Prahe dňa 15.03.2012

Danka Fialová

Pod'akovanie

Chcela by som sa poďakovať svojej vedúcej diplomovej práce PhDr. Edite Ondriškovej, ktorá mi svojou odbornou pomocou pomohla pri jej vypracovávaní. Ďakujem všetkým, ktorí sa podieľali na mojom prieskume, hlavne riaditeľom škôl a ich pedagogickým zamestnancom, bez ich pomoci a ochote spolupracovať, by sa diplomová práca nedala vytvoriť.

Anotacia

Diplomová práca sa zaoberá nadanými deťmi, ktoré navštevujú bežnú základnú školu v bežných triedach. V teoretickej časti sme sa podrobne zamerali na vysvetlenie pojmu nadanie, definovanie inteligencie, tvorivosti, a tiež sme priniesli komplexnú charakteristiku s pozitívnymi a negatívnymi dôsledkami pre pedagogický proces s nadanými deťmi. Empirická časť našej práce pozostáva z analýzy dotazníka pre učiteľov ZŠ, rozhovorov s výchovnými poradcami na ZŠ, rozhovorom s psychológom, rozhovorom s učiteľkou a s deťmi, ktoré učitelia pokladajú za nadané, ale nie sú identifikované ako nadané. Naším cieľom je zistiť ako pracujú učitelia v bežných triedach s nadanými deťmi, aké majú skúsenosti a možnosti, ako spolupracujú s rodičmi a akým spôsobom rozvíjajú talent dieťaťa v podmienkach ich školy.

Kľúčové pojmy

Inteligencia, nadanie, nadané dieťa, schopnosti, škola, talent, tvorivosť, učiteľ

Annotation

The thesis deals with gifted children who are attending a common elementary school in regular classes. In the theoretical section, we focused on explanation of talent in detail, definition of intelligence, creativity, and we also brought a complex characteristic of positive and negative consequences for pedagogical process with gifted children. The empirical part of our work consists of analysis of questionnaire for elementary school teachers, interviews with counselors at elementary schools, an interview with a psychologist, an interview with the teacher and children, who are considered gifted by the teachers, but are not identified as gifted. Our goal is to find out how teachers work with gifted children in regular classes, what are their experiences and possibilities for cooperation with parents and how do they develop the talent of children in their school's conditions.

Key words

Intelligence, talent, gifted child, skills, school, creativity, teacher

OBSAH

ÚVOD	9
------------	---

TEORETICKÁ ČASŤ

1. Nadanie.....	12
1.1 Modely nadania.....	15
1.1.1 Renzulliho model troch kruhov	16
1.1.2 Sternbergov triarchický model	17
1.1.3 Gáangiho diferencovaný model nadania a talentu	17
1.2 Nadanie z historického pohľadu	18
1.3 Zložky nadania.....	20
1.3.1 Kvantitatívne zložky nadania	20
1.3.2 Kvalitatívne zložky nadania	21
1.4 Štruktúra nadania	22
1.5 Vývoj nadania	22
1.6 Talent	24
2. Inteligencia	25
2.1 Typy inteligencie	26
2.2 Inteligenčné testy	28
3. Tvorivosť	30
3.1 Tvorivé schopnosti.....	31
3.1.1 Úrovne tvorivosti.....	32
3.1.2 Tvorivý proces.....	33
3.2 Tvorivá osobnosť	34
3.3 Bariéry rozvoja tvorivosti	36
3.4 Metódy rozvoja tvorivosti.....	37
3.5 Procesy kreativity	39
3.6 Konkrétne metódy rozvoja tvorivosti	40
3.6.1 Ditor.....	40
3.6.2 Metóda Philips 66.....	41
4. Charakteristika nadaných detí.....	42
4.1 Charakteristika podľa uhľa pohľadu.....	43
4.1.1 Pozitívny uhol pohľadu :	43
4.1.2 Negatívny uhol pohľadu:.....	45
4.2 Oblasti charakteristiky nadaných.....	45
4.2.1 Kognitívna oblasť:.....	46
4.2.2 Efektívna oblasť:	46
4.3 Negatívne charakterové znaky.....	47
5. Identifikácia nadaných detí	48
6. Výchova v rodine	50

7. Vzdelávanie nadaných	53
7.1 Formy vzdelávania nadaných detí v škole	54
7.1.1 Segregovaná edukácia	56
7.1.2 Integrovaná edukácia.....	56
7.1.3 Kombinovaná edukácia	56
8. Organizácie pomáhajúce nadaným deťom	58

PRAKTICKÁ ČASŤ

9. Popis prieskumu	61
9.1 Cieľ a hypotézy prieskumu	61
9.2 Metódy prieskumu	62
9.3 Objekt prieskumu.....	62
9.4 Harmonogram postupu	62
9.5 Prieskumná vzorka - učiteľ, výchovný poradca a psychológ	63
9.5.1 Charakteristika prieskumnej vzorky.....	63
9.5.2 Rozhovor s pani učiteľkou – štandardizovaný (Príloha B)	63
9.5.3 Rozhovor so školským psychológom – neštandardizovaný.....	66
9.5.4 Rozhovory s výchovnými poradcami na ZŠ – neštandardizované rozhovory.....	67
9.5.5 Analýza rozhovorov	68
9.6 Prieskumná vzorka - nadané dieťa.....	69
9.6.1 Charakteristika prieskumnej vzorky.....	69
9.6.2 Rozhovor s nadanými deťmi (Príloha C)	69
9.6.3 Analýza rozhovoru	70
9.7 Prieskumná vzorka - rodičia nadaného dieťaťa	71
9.7.1 Charakteristika prieskumnej vzorky.....	71
9.7.2 Analýza rozhovoru s rodičmi	71
9.8 Dotazník (Príloha A).....	72
9.8.1 Charakteristika prieskumnej vzorky.....	72
9.8.2 Analýza dotazníka	72
9.9 Interpretácia výsledkov prieskumu	83
ZÁVER	86
ZOZNAM POUŽITEJ LITERATÚRY	90
ZOZNAM TABULIEK.....	94
PRÍLOHY	95

ÚVOD

Nadanie je dar, dar pre našu spoločnosť, je bohatstvom našej spoločnosti, ktoré sa nám nikdy neminie, ale každý rok pribúda nové a možno aj kvalitnejšie. Preto ho nemôžeme ignorovať, nechať nepovšimnuté. Musíme ho podchytiť, identifikovať a potom rozvíjať a podporovať. To je najdôležitejšia úloha výchovy a vzdelávania nadaných detí. Musí sa im venovať taká starostlivosť, aby sa ich schopnosti rozvíjali. Deti treba povzbudzovať, podnecovať ich sebadôveru, lebo len tak sa môže prejavíť ich nadanie. Každé dieťa má určitú schopnosť, ktorú treba spoznať a rozvíjať. Našou úlohou je mu vytvoriť podmienky a poskytnúť mu dostatok príležitostí. Nadanie dieťaťa sa rozvíja vplyvom prostredia a výchovy.

Intelektovo nadané deti sú budúcnosťou všetkých krajín, ale hlavne Slovenska, ktoré je malou krajinou, neoplýva nerastným bohatstvom, ale jeho bohatstvom sú nadané deti, ktoré pre nás majú strategický význam. Musíme sa naučiť vážiť si ich intelektové nadanie, pomáhať im ho rozvíjať v prospech nich samých, ale aj nás ostatných.

Inteligentných ľudí naša spoločnosť potrebuje, aby sme držali krok s ostatnými krajinami EÚ a sveta pri rozvíjaní vedy techniky a umenia, a tým prispeli k rozvoju celej spoločnosti.

Nadané deti sú pre nás výzvou, musíme im vytvoriť vhodné podmienky na vzdelávanie aj na bežných školách a v bežných triedach.

Výchova a vzdelávanie nadaných detí je stále diskutovanou témou zo strany odborníkov aj laikov. Ich názory vo formách vzdelávania sa odlišujú. Pracujem v školstve, preto sa v diplomovej práci zaoberám problematikou nadaných detí v bežných školách.

Predkladaná diplomová práca sa zaoberá problematikou vzdelávania nadaných detí v bežnej škole, v bežných triedach, v malých mestách Trenčianskeho kraja. Jej hlavným cieľom bolo získať poznatky, skúsenosti

a názory učiteľov na prácu s nadanými deťmi, názory a skúsenosti výchovných poradcov, ich názory na formy vzdelávania v bežnej škole, ako spolupracujú so školským psychológom a hlavne s rodičmi a akým spôsobom rozvíjajú talent dieťaťa v podmienkach školy.

Diplomová práca sa skladá z teoretickej a praktickej časti. Teoretická časť diplomovej práce sa zaoberá všeobecným opisom a popisom nadania so všetkými zložkami, ktoré súvisia s problematikou nadania. Skladá sa z ôsmich kapitol.

Prvá kapitola je venovaná nadaniu, definovaniu nadania, obsahuje niekoľko definícií od rôznych autorov, ktorí sa danou problematikou zaoberajú. Popisuje tri modely nadania, ktoré vyjadrujú faktory, ktoré podmieňujú nadanie. Obsahuje aj časť, ktorá je zameraná na historický pohľad na nadanie. Rozoberá kvalitatívne zložky nadania, ktorými sú vymedzené druhy nadania a kvantitatívnymi zložkami. Časť sa zaoberá štruktúrou nadania. Vo vývoji nadania sú zhrnuté prejavy nadaného dieťaťa počas vývoja. Prvá kapitola v závere vysvetľuje pojem talent, ktorý sa používa ako synonymum slova nadanie aj z historického hľadiska.

Druhá kapitola vysvetľuje pojem inteligencie, jej charakteristiku, definície inteligencie, typy inteligencie, ktoré sú podrobnejšie opísané a zhrnuté, intelligenčné testy.

Tretia kapitola je zameraná na tvorivosť, tvorivosť je neoddeliteľnou súčasťou nadania, preto je jej venovaná väčšia pozornosť, od vysvetlenia pojmu, tvorivých schopností, procesov, charakteristikou tvorivej osobnosti cez bariéry tvorivosti, metódy rozvoja tvorivosti až po konkrétne metódy rozvoja tvorivosti, ktoré sa využívajú pri výchove a vzdelávaní nadaných detí.

Charakteristike nadaných detí, ich pozitívnym a negatívnym charakteristickým črtám, je upriamená pozornosť v štvrtej kapitole. Aby sme rozpoznali dieťa nadané od dieťaťa s poruchami správania alebo poruchami učenia, musíme ho vedieť identifikovať.

Problematika identifikácie nadaných detí sa rozoberá v piatej kapitole.

Dôležitú úlohu pri rozvíjaní talentu dieťaťa zohráva rodina. Výchovou nadaných detí v prostredí rodiny je venovaná šiesta kapitola. Aby dieťa malo vytvorené všetky podmienky pre optimálne rozvíjanie svojho talentu, je dôležitá forma jeho vzdelávania.

Vzdelávaniu a formám vzdelávania je venovaná siedma kapitola.

Problémy vzdelávania a výchovy nadaných detí sa riešia na celom svete, školstvu pomáhajú aj rôzne organizácie na pomoc nadaným deťom, ktoré poskytujú poradenskú činnosť, organizujú rôzne aktivity pre deti aj rodičov, vydávajú časopisy... touto témou sa zaoberá ôsma kapitola .

Druhou časťou diplomovej práce je časť praktická – prieskum. Deviata kapitola rozoberá danú problematiku nadaných detí, ktoré navštevujú bežnú školu v reálnych podmienkach. Zameraná je na prácu učiteľov s nadanými deťmi v podmienkach školy, možnosťami školy na rozvoj talentu dieťaťa, ich skúseností a poznatkov. Formou dotazníka a rozhovorov sú získané podklady pre zmapovanie situácie na základných školách v Trenčianskom kraji.

V závere sú vyhodnotené výsledky a odporúčenia prieskumu.

1. NADANIE

V diplomovej práci sa zaoberáme problematikou výchovy a vzdelávania nadaných detí v bežnej škole. Aby sme danú tému pochopili, musíme si vysvetliť základné pojmy, ktoré súvisia s nadaním. Pre vysvetlenie uvádzame niekoľko definícií od rôznych autorov.

„Nadanie sú schopnosti človeka pre také výkony určitých činností intelektuálneho alebo fyzického charakteru, ktoré sa môžu javiť ako výnimočné v porovnaní s bežnou populáciou. Podľa niektorých teórií je nadanie prirodzenou vlastnosťou každého normálneho jedinca, každý ma dispozície k niečomu. V pedagogickom poňatí prevláda tradičná predstava o nadaní ako o výnimočnej zložke osobnosti niektorých jedincov, predovšetkým nadanie intelektuálneho typu ako napríklad pri osvojovaní cudzích jazykov, aj umelecký talent. K tomu sú prispôsobené špeciálne vzdelávacie programy, napríklad školy s rozšíreným vyučovaním niektorých programov a pod.” (Průcha, Walterová, Mareš, Pedagogický slovník 2008, s. 322)

Najviac rozšírená definícia nadania, ktorá pochádza z USA od autora Tannenbauma a uvádza ju Sejalová vo svojej knihe Talent a nadaní, jejich rozvoj ve volném čase.(2004,s. 60)

„ ... Sú to deti, ktoré sú identifikované profesionálne kvalifikovanými osobami ako deti s prednosťami význačnými pre schopnosť vysokého výkonu. Tieto deti si vyžadujú diferencované vzdelávacie programy k tomu, aby mohli prispieť k svojmu prospechu a úžitku spoločnosti. Patria medzi nich deti, ktoré sú schopné vysokého výkonu, ktoré demonštrujú prospech alebo potenciál v jednej či vo viacerých týchto oblastiach:

- všeobecné intelektové schopnosti,
- špecifiká – jednotlivé akademické spôsobilosti,
- kreatívne a produktívne myslenie,
- vodcovské schopnosti,
- výtvarné umenie,

- psychomotorické schopnosti.”

Nadanie podľa Dočkala (2008,s.249) je: „Pokiaľ hodnotíme celú osobnosť človeka z hľadiska činností a jej úspešnosti v nej.” Vo svojej knihe vymenováva hľadiská, ktoré majú vplyv na mieru nadania, odmieta tvrdenie, že výhradným predpokladom nadania je dedičnosť. Podľa jeho slov, nadanie je ako ktorákoľvek ľudská vlastnosť, nie je priamo dedičná, ale rozvíja sa na základe zdedených a vrodenných dispozícií v priebehu života. Rozhodujúci vplyv pri tom majú vplyvy prostredia, vlastná aktivita a náhoda. Existuje niekoľko modelov nadania, ktoré dokážu najlepšie vystihnúť jeho podstatu, vyskytujú sa v rôznych podobách, o ktorých sa zmienime neskôr.

Faktory, ktoré uvádzame, mnohí autori považujú za základ podmienenosti nadania alebo talentu. Ide o faktory:

- dedičnosť,
- schopnosť,
- prostredie,
- výchova.

Nadaním sa často označuje vysoká úroveň schopností v rozličných oblastiach. Manifestuje s mimoriadnymi výkonmi vo všeobecných alebo špecifických oblastiach.

„Nadanie sa chápe ako súhrn vrodenných predpokladov alebo ako výsledok rozvoja týchto predpokladov, stotožňuje sa so schopnosťami, alebo sa chápe ako súhrn všetkých dynamických predpokladov činností, nadanie sa chápe ako niečo, čím disponujú iba niektorí ľudia, môže sa vzťahovať len na niektoré druhy činností, alebo aj pre každú činnosť.” (Laznibatová 2001,s. 63)

Prvou najkomplexnejšou definíciou z pedagogického hľadiska je Marlanova definícia.: „Nadané a talentované deti, sú deti, ktoré sú identifikované kvalifikovanými profesionálmi a ktoré sú vzhľadom na výnimočný potenciál schopné vysokých výkonov. Tieto deti potrebujú na

realizáciu svojho prínosu do spoločnosti vzdelávací program a servis, ktorý bežne neposkytujú regulárne školy.“(Jurášková,2003, s. 20)

Odborníci sa otázkami okolo nadania intenzívne zaoberajú už viac ako 100 rokov. Podľa pedagogického slovníka je nadanie schopnosť jedinca pre také činnosti, ktoré môžu byť pri porovnávaní s bežnou populáciou považované za výnimočné. Tieto činnosti môžu byť psychického ale aj fyzického charakteru. Podľa Fořtíka a Fořtíkovej (2007, s.126) je nadanie súhrn schopností, ktoré pozitívne ovplyvňujú úspešnosť človeka pri vykonávaní určitých činností.

Podľa toho sú vytvorené definície:

- **Definícia založená na talente** – predpokladá, že jedinec je človek, ktorý vyniká v určitej oblasti ľudskej činnosti, ako je matematika, chémia, fyzika, spev, hra na hudobný nástroj, fyzické predpoklady na daný druh športu.
- **Definícia založená na IQ** – tento názor považuje za nadaných jedincov takých, ktorých intelligenčný kvocient sa výrazne odlišuje od normy. Za normu sa počíta hranica 130 bodov IQ, čo znamená, že nadané dieťa je to, ktorého IQ je vyššie ako 130 bodov.
- **Definícia založená na tvorivosti** – tvorivosť je kľúčovou zložkou nadania. Nadaný jedinec je ten, ktorý je kreatívny v rôznych oblastiach ľudskej činnosti.

Podľa zdrojov výskumu je nadaných jedincov v bežnej populácii okolo 2%. Ak však ide o ľudí, ktorých IQ je vyššie ako 145, tak ide o jedného človeka na 1000 ľudí. (Lazníbatová, J., 2001, s. 67), Fořtík a Fořtíková (2007, s. 13) uvádzajú, že rozloženie nadaných ľudí v bežnej populácii je:

- **IQ nad 164** – jedinci sú v bežnej populácii skôr vzácnosťou a tvoria približne len 0,001 % populácie,
- **IQ 155 – 164** – ide o ojedinelý úkaz a tvoria 0,01 % populácie,
- **IQ 145 – 155** – táto skupina ľudí tvorí 0,1 %,

- **IQ 135 – 145** – tvoria približne 1 % populácie,
- **IQ 120 – 130** – týchto jedincov je viac, tvoria asi 10 % populácie.

1.1 Modely nadania

Dnes sa nadanie chápe ako komplexný jav, kde je v centre pozornosti celá osobnosť jedinca. (Laznibatová, 2001, s. 64) Delíme ich na:

- **Modely podľa schopností** - predpokladajú, že intelektuálne schopnosti je možné zistiť už v detskom veku a počas života sa veľmi nemenia, považujú sa za stabilné a vrodené. Tento fakt sa snažil dokázať americký výskumník L.M. Terman, ktorý vďaka svojim pokusom veril teórii, že IQ, ktoré dosiahne dieťa je nemenné počas celého života.
- **Modely kognitívnych zložiek** - zaoberajú sa problematikou rozoznania rozdielov medzi nadanými deťmi a deťmi bežnej populácie.
- **Modely orientované na výkon** - zaoberajú sa pojmami vlohy, ktoré je možné vysvetliť ako určitý predpoklad pre vynikajúci výkon. Zaoberajú sa všetkým, čím prechádza jedinec pri podávaní výkonu.
- **Modely orientované sociokultúrne** - sú veľmi dôležité v prostredí, v ktorom človek žije a ktorému verí, prostredie ovplyvňuje jeho nadanie. To znamená, že ak jedinec s vysokým nadaním nemá podnetné prostredie, nemôžu sa jeho schopnosti a predpoklady rozvíjať a toto môže mať negatívny dopad na jeho osobnosť.

Podľa týchto modelov Mönks a Ypenburg popisujú aj viacfaktorový model, ktorý sa zaoberá tvorivosťou a schopnosťou človeka. Hovoria že:

„Zvláštne nadanie sa môže vyjadrovať v pohybových, sociálnych, umeleckých alebo vysoko intelektuálnych schopnostiach. Často sa tieto formy nadania vyskytujú spoločne. Nie každý má mimoriadny talent v určitej oblasti. Mať pre niečo zvláštne vlohy, ešte samo o sebe nestačí. Každá vloha, priemerná alebo mimoriadna, si vyžaduje sledovanie a podporovanie, aby sa

mohla rozvinúť. Najprirodzenejšou a najviac dôležitou živnou pôdou je sociálne prostredie.(Mönks, Ypenburg, 2002, s. 98)

Podľa nich intelektuálne vysoké nadanie zahrňuje najmenej tri znaky osobnosti, ktoré spolu súvisia:

- vysoké intelektuálne schopnosti,
- tvorivosť,
- motivácia.

Podľa autorov za osoby s vysokou inteligenciou môžeme označiť tie, ktoré dosahujú v inteligenčnom teste hodnoty 130 a viac. Uvádzajú, že tvorivosť je schopnosť jedinca produkovať a uskutočňovať nové, originálne nápady. Motivácia nám pomáha udržať potrebnú pozornosť a doviest rozrobenú prácu do konca. Okrem týchto faktorov má na zdravý vývoj jedinca vplyv sociálnej interakcie s rodinou, školou a priateľmi.

Machů (2006,s.63) vo svojej knihe uvádza modely nadania – Renzulliho model troch kruhov, Strenbergov triarchický model nadania a Gágneho diferencovaný model nadania a talentu.

1.1.1 Renzulliho model troch kruhov

Vznikol v 90. rokoch 20. storočia. Za nadanie považuje tvorivosť, nadpriemerné schopnosti a zaujatie pre úlohy. Je to model pozostávajúci z interakcie a prieniku troch atribútov osobnosti – nadpriemernej intelektovej schopnosti, tvorivosti a motivácie. Na ich základe definoval nadanie ako výsledok interakcie troch základných vlastností nadpriemerných všeobecných alebo špecifických schopností, vysokej úrovne motivácie a vysokej úrovne kreativity. Jedinci, ktorí majú potenciál prejavovať nadanie sú tí, ktorí sú nositeľmi alebo sú schopní rozvíjať tieto vlastnosti a aplikovať ich do niektorej hodnotnej oblasti ľudskej činnosti.

Tvorivosť je schopnosť jedinca tvoriť nové a neočakávané riešenia problémov. Tvorivosťou sa budeme bližšie zaoberať v inej kapitole. Ak je tvorivosť podporovaná vysokou inteligenciou a jedinec je vysoko motivovaný pre činnosť, je kreatívny a neobyčajne schopný, nadaný.

1.1.2 Sternbergov triarchický model

Tento model je založený na tom, že testy inteligencie nie sú objektívne. Americký psychológ verí, že testy sú schopné merať len jednu zložku inteligencie. Inteligenciu vysvetľuje ako schopnosť, keď sa jedinec učí zo svojich skúseností, je schopný si zapamätať rôzne veci, vie sa rozhodovať a uvažovať, je schopný každodenného života. Nadanie delí na:

- **analytické** – ľudia s analytickým nadaním rozumejú problémom a sú schopní ich rozumne riešiť, bývajú úspešní v intelligenčných testoch,
- **syntetické** – ľudia s takýmto nadaním vedia rozpoznať i skryté významy a súvislosti medzi problémami, vedia využiť intuíciu a kreativitu pri riešení problému,
- **praktické** – človek s praktickým nadaním je schopný používať analytické aj syntetické nadanie a vie aplikovať získané schopnosti v praxi, v praktickom živote.

1.1.3 Gángiho diferencovaný model nadania a talentu

Pochádza zo začiatku 21. storočia. Vznikol v Kanade. Rozlišuje pojmy nadanie a talent. Talent delí na :

- technický,
- umelecký,
- športový,
- akademický,
- intrapersonálny.

Nadanie je niečo prirodzené, schopnosť vynikať v určitom smere a dosahovať v ňom nadpriemerné výsledky. Delí ho na :

- tvorivé,
- intelektové,
- senzomotorické,
- socioefektívne.

1.2 Nadanie z historického pohľadu

Už v staroveku sa zaujímali o nadaných ľudí, ich genialita sa považovala za prejav duševnej choroby. Teória nadania, ktorá sa zaoberá a skúma intelektové schopnosti v súvislosti s psychickými a telesnými chorobami, je patologický smer, jej predstaviteľmi z filozofov je Platón, psychiater Lambroso C., pochádzal z Talianska, propagoval teóriu, že genialita súvisí s psychickou degeneráciou a ten, kto je psychicky zdravý, nemôže byť geniálny. Biologický smer – zástancovia tejto teórie verili, že genialita súvisí s určitou špecificky fyziologickou stavbou tela.

Ján Ámos Komenský vo svojej knižke Didaktika magna, rozdelil deti veľmi zaujímavým spôsobom podľa duševných schopností. Deti s mimoriadnym nadaním delil na:

- **Žiaci bystrí a žiadostiví** – tieto deti sú svojimi schopnosťami predurčené pre štúdium, podľa Komenského je im treba zadávať nové a náročnejšie úlohy. I keď im pedagóg podáva nové vedomosti a venuje sa im, nemá sa veľmi ponáhľať s ich vzdelávaním.
- **Žiaci chápaví, vtipní, ale váhaví** – tieto deti treba postrčiť a motivovať k vzdelávaniu.
- **Žiaci chápaví, vtipní, ale neposlušní** – sú to deti, ktoré sú bystré, zvedavé, ale nie sú ochotné spolupracovať a preto ich učitelia nemajú v láske. V dospelosti sú z nich veľmi zaujímaví ľudia.

- **Žiaci hlúpi, pomalí, laxní** – učiteľ musí byť v takýchto prípadoch podľa Komenského veľmi tolerantný a aj keď majú nedostatky, musí byť motivujúci.
- **Žiaci vzdorujúci a hlúpi** – tieto deti sa odmietajú vzdelávať, je ich ťažké vzdelávať, dôležitá je snaha odstrániť ich nechť k spolupráci.

Podľa autorky je vhodné spomenúť Gustava Wynekena, ktorého osoba sa spája s nemeckým reformným pedagogickým hnutím na prelome 19. a 20. storočia. Jeho cieľom bolo porozumenie jedinečným potrebám žiakov. Logickým spôsobom vzdelávať deti tak, že sú rozdelené do skupín podľa svojich schopností a výkonov. Podľa zistených skúseností je i dnes táto metóda inšpirujúca pre prácu s nadanými deťmi, ale jej nevýhodou je, že na vzdelávaní detí by sa podieľalo viac učiteľov.

Podľa Hellera je nadanie dôsledok neustále sa meniacej interakcie medzi faktormi osobnosti a prostredia. Vysoký výkon sa dosahuje kognitívnymi a nonkognitívnymi osobnostnými faktormi - inteligencia, kreativita, sociálna kompetencia, umelecké a psychomotorické schopnosti, záujmy, motovácia a ekopsychologickými faktormi - vzdelávacie prostredie, požiadavky na zvýšený výkon, emočná klíma v rodine, v škole, reakcie okolia na úspech či neúspech. Podľa neho sa nadanie prejavuje v oblastiach:

- šport,
- jazyky,
- veda,
- umenie,
- remeslá a technika,
- abstraktné myslenie,
- matematika,
- oblasť sociálnych vzťahov.

1.3 Zložky nadania

1.3.1 Kvantitatívne zložky nadania

Podľa Dočkala (2005) nadanie hodnotíme podľa úspechu, ale nie jednorazového, pretože ide o ojedinelý úspech. Z týchto slov vyplýva, že o nadaní nemôžeme hovoriť, ak ide o ojedinelý úspech jedinca, ale ak je jeho úspešnosť opakovaná. To znamená, že nie jeden výkon, ale výkonnosť by mala byť ukazovateľom úrovne talentu či nadania. I keď sa často so skúsenosťami autorky stretávame v praxi s týmto javom, že nadanie hodnotíme práve podľa jednorazového výkonu, napríklad pri psychologických testoch, ale aj u talentových skúšok na rôzne typy škôl. Výkon je ukazovateľom výkonnosti a je prejavom nadania. Úroveň talentu potom posudzujeme na základe porovnávania konkrétneho výkonu s výkonmi iných ľudí. V detstve k tomu potrebujeme poznať priemerné výkony, ktoré sú charakteristické veku. Dočkal uvádza, že podľa skutočnosti sa žiadne dieťa nevyvíja podľa priemerného dieťaťa. I priemerné dieťa môže v niektorých okamžikoch a situáciách svojich vrstovníkov predbehnúť a niekedy zaostávať. Podobným spôsobom sa nerovnomerne vyvíja i nadané dieťa.

Rozlišujeme tri typy vývoja nadania podľa Dočkala (2005):

- talent sa v priebehu života veľmi nemení,
- talent sa prejaví až v neskoršom veku dieťaťa,
- talent sa prejaví v detstve a v dospelosti sa stratí.

Podľa mnohých autorov a skúseností pedagógov, aby sme dali dieťaťu šancu, že mu jeho nadanie zostane a bude sa stále rozvíjať, musíme sa mu primeraným spôsobom venovať. Aby sa presadilo, potrebuje podmienky, ktoré si v detstve nedokáže vytvoriť. A po určitom čase, môže byť už neskoro. Detský vek je vekom, ktorý je pre formovanie talentu najdôležitejší. Aj talenty,

ktoré sa začnú rozvíjať v neskoršom veku, čerpajú zo základov, ktoré im poskytlo detstvo, hovorí Dočkal (2005).

1.3.2 Kvalitatívne zložky nadania

Opäť podľa Dočkala (2005) rozlišujeme druhy nadania, kritérium ktorých je klasifikácia ľudskej činnosti a to:

- **pohybové nadanie**
 - športové
 - tanečné
- **umelecké nadanie**
 - hudobné
 - výtvarné
 - literárno – dramatické
- **intelektové nadanie**
 - jazykové
 - matematické
 - vedecké
 - technické
- **praktické nadanie**
 - manuálne
 - sociálne

Mnohé činnosti sa vzájomne prelínajú, preto sa tiež prelínajú i jednotlivé talenty. Konkrétne druhy talentov sa môžu ďalej členiť. Predpokladom je, že tvorivosť je súčasťou každého talentu, pokiaľ sa uplatňuje vo väčšej miere, môžeme o nej hovoriť ako o druhu nadania.

1.4 Štruktúra nadania

Ľudská osobnosť je typická tým, že vlastnosti, ktoré ju charakterizujú, vytvárajú istú štruktúru, ktorú podľa Dočkala (2005) tvoria:

- **Inštrumentálna zložka nadania**
 - telesné vlastnosti
 - schopnosti rozumové, sensorické, motorické, ale aj reprodukčné a tvorivé
 - zručnosti, kompetencie a vedomosti
- **Aktivačná zložka nadania**
 - aktivita a motivácia výkonu
 - vôľové vlastnosti ako sú vytrvalosť, cieľavedomosť, húževnatosť
 - zameranie osobnosti, jej záujmy
 - ľudské JA, sebauvedomenie, sebavedomie, integrácia osobnosti

1.5 Vývoj nadania

O prejavoch detí vo vývojových štádiách osobnosti, o možných prejavoch nadania v rámci vývojových štádií píše Dočkal (2005).

Novorodenecký vek sa vyznačuje tým, že pozorujeme spontánne prejavy nezávislé na vnútorné podnety. Deti začínajú reagovať a zameriavajú pozornosť na pohyb a zvuk okolo seba.

Kojenecký vek sa vyznačuje tým, že dieťa si osvojuje základné lokomočné pohyby ako je obracania, sedenie, lezenie, pohyby rúk, uchopovanie predmetov, ale aj začiatky chôdze. Tieto základné pohyby majú veľký vplyv na ďalší psychický vývoj dieťaťa.

V období batolaťa nastupuje rozvoj symbolických funkcií, predovšetkým reč. Dieťa sa neustále na niečo pýta, napodobňuje dianie okolo seba, hlavne si začína uvedomovať seba samého. Už v tomto období vývoja dieťaťa začínajú existovať rozdiely medzi deťmi v rýchlosti vývoja. Ale všetky

deti si osvojujú svojmu veku primerané činnosti, ktoré im umožňujú ďalší rozvoj.

Predškolský vek je dôležitý rozvojom motoriky, koordinácie pohybov, čím sa aktivuje nervová sústava. Pohyb sa uplatňuje pri hrách, ktoré môžu byť fantazijné, konštruktívne, napodobovanie, ale aj v hrách, ktoré majú už svoje pravidlá. Dieťa si osvojuje jednoduché básničky, pesničky, riekanky, rozvíja sa detská kresba. V tomto období je už možné diferencovať rôznu mieru osvojených schopností dieťaťa. Znakom rýchlejšieho rozumového vývoja je, že dieťa dokáže čítať a počítat. To už signalizuje, že si dieťa zaslужuje našu pozornosť, je dôležité rozvíjať osobnosť dieťaťa mnohostrannou výchovou.

Nástupom do školy sa celý život dieťaťa začína meniť. Rozvíja sa sociálna inteligencia, pamäť, poznávanie, výkonová motivácia, začínajú sa formovať vôľové vlastnosti. Rozdiely v dosiahnutí všeobecných schopností, tvoria základ pre potrebu diferencovania vyučovania. U detí sa prejavujú rôzne záujmy, ktoré je potrebné podporovať a usmerňovať. Mali by si vyskúšať rôzne činnosti a vybrať si z nich tie, ktoré sú pre nich najviac zaujímavé. Nadané deti vydržia väčšiu záťaž, ale jej dávkovanie musí byť individuálne. Spôsob myslenia detí od siedmeho do ôsmeho roku prechádza do štádia konkrétnych operácií, ktoré sú dôležité pre rozvoj každého talentu. Dočkal(1987)

Ako ďalej uvádza, obdobie puberty sa vyznačuje formovaním sebavedomia, potrebou diskutovať s každým, prijímať určité hodnoty, ktorými sa začína riadiť, pravidlá správania a morálky. Znakom vyššieho nadania je šírka záujmového spektra a nie konkrétne záujmové zameranie.

Myslenie postpubertálneho jedinca sa neviaže na konkrétne predmety, ale používa abstraktné myšlienkové konštrukcie. Pre intelektovo nadané deti je charakteristická jeho vysoká úroveň. V tomto období je dôležité začať s postupnou diferenciáciou rozvoja nadania, ale je veľmi dôležité, aby sa nezanedbala mnohostranná výchova.

Obdobia adolescencie začína od pätnásteho roku dieťaťa. Je typické tým, že majú kolísavé sebavedomie. Dospievajúcich v tomto období prestáva baviť činnosť, v ktorej boli úspešní a môže sa stať, že sa jej prestanú venovať. Mladý človek si formuje svoj vlastný názor, ktorý je súčasťou hlavne tvorivého nadania.

Plnohodnotné prejavenie sa a uplatnenie talentu je možné až v dospelosti. V niektorých oblastiach je možné dosiahnuť vrcholných výkonov aj skôr, alebo aj až vo vysokom veku.

1.6 Talent

Pre zaujímavosť uvádzame, že talent bol v minulosti najvyššou starogréckou jednotkou hmotnosti a počtovou jednotkou. Neskôr sa pojem talent používal v Egypte ako peňažná hodnota. V Palestíne a Babylone reprezentoval talent hodnotu. Neskôr sa termín talent používal na označenie duchovného bohatstva. V kresťanskom Novom zákone v Evanjeliu svätého Matúša sa hovorí o variantoch talentov, ktoré Pán daroval svojim služobníkom. Od tej doby sa slovo talent začalo používať ako synonymum slova dar Boží a označovalo sa ním všetko, čo je človeku dané, aby mohol úspešne vykonávať nejakú činnosť, čiže mal nejaké nadanie. Dnes je talent mimoriadne nadanie v zmysle mimoriadnych vrodenných vlôh a schopností jedinca. Slovo nadanie a talent sa používa ako synonymá. V 70. rokoch minulého storočia sa pokúšali českí psychológovia v čele s Miloslavom Kodymom (1978) o diferenciaciu výrazov talent a nadanie. Nadanie malo vzťah k dedičným dispozíciám z hľadiska genetiky, talent mal podobu rozšírenú vplyvom prostredia a edukácie. Vo vzťahu k všeobecnému alebo intelektuálnemu potenciálu sa častejšie používa termín nadanie ako talent. Talent vyjadruje vrodené dispozície pre realizáciu rôznych aktivít, ktoré sa prejavujú rýchlym a kvalitným osvojením a ich tvorivým rozvíjaním. Ide o dispozície, ktoré sa nedajú nahradiť výchovou, v športovej alebo umeleckej činnosti.

2. INTELIGENCIA

Podľa slov odborníkov je inteligencia veľmi ťažko definovateľný psychologický výraz, ktorý sa stále vyvíja a existujú rôzne vysvetlenia a názory.

Inteligencia má veľký vplyv na nadanie dieťaťa. Je to schopnosť jedinca, veľmi zásadná schopnosť, ktorá sa nachádza na prvom mieste v hierarchii intelektuálnych schopností. Je veľmi veľa definícií o inteligencii, s ktorými sa môžeme stotožňovať, ale aj nesúhlasiť. Slúžia nám na zorientovanie sa v pojme a pomohli pri identifikácii nadaného dieťaťa, kde jedným s ukazovateľov nadania, je meranie IQ pomocou testov. Inteligencia je podľa mnohých autor podstatou nadania. Intelekt je:

- súhrn duševných schopností človeka, ktorých základom sú vrodené vlohy, ale vyvíjajú sa učením v konkrétnych životných situáciách a zrením človeka,
- schopnosť rozumieť informáciám, používať ich v súvislostiach,
- niekedy synonymum pre inteligenciu.

Všeobecnú inteligenciu zisťujeme pomocou intelligenčných testov, umožňujú nám porovnávať výkon jednotlivca s výkonom jedincov rovnakého veku, podľa toho je možné sa dá vyjadriť, či je výkon jedinca nadpriemerný, priemerný alebo podpriemerný. Úroveň schopností vyjadrujeme kvantitatívne, číslom, hodnotou intelligenčného kvocientu.

Existuje veľmi veľa definícií inteligencie, ale najzaužívanejšia je tá, že je to schopnosť prispôbiť sa novým životným podmienkam. V rámci všeobecných poznatkov o inteligencii je dôležité pochopiť pojmy myslenie a učenie, ktoré sú základnými kameňmi inteligencie. (Laznibatová, 2001)

Stále neexistuje jediná všeobecná definícia inteligencie. Je ju možné definovať ako „schopnosť determinujúcu kognitívne operácie, ktorých podstatou je objavovanie a chápanie vzťahov“ (Lazníbatová, 2001, Čáp, Mareš, 2001).

V každej ľudskej populácii existujú geniálni jedinci, ktorých výsledky práce zostávajú nesmrteľné. Hranica, ktorá stanovuje mimoriadny intelekt je stanovená spoločnosťou Mensa – IQ 130, ktorú jedinec dosiahne v štandardizovanom intelligenčnom teste.

Na záver zdôrazňujeme, že inteligencia či inteligencie podľa slov Lazníbatovej (2001, s. 43) „sú určité pojmy, predstavy, abstrakcie, ktoré nám pomáhajú pochopiť rôzne procesy a schopnosti človeka, navzájom sa prelínajú, ale ich podstatu ešte exaktne nepoznáme.“

2.1 Typy inteligencie

Podľa amerického psychológa Gardnera Howarda existuje sedem typov inteligencie, ktoré sa objavujú nezávisle na sebe.

- **Logicko - matematická inteligencia** - deti sa veľmi dobre orientujú v oblasti čísiel, veľmi radi riešia zložité matematické úlohy, počítajú z hlavy aritmetické príklady, veľmi radi hrajú šachy.
- **Jazyková (lingvistická) inteligencia** - deti s obľubou čítajú, píšú poviedky, básne, rozprávky, vlastné články do časopisov. Ich príbehy sú vymyslené, fantastické. Ich obľúbenou činnosťou je lúštenie krížoviek, aj ich samy vytvárajú.
- **Priestorová inteligencia** - deti majú veľmi výborne rozvinutú predstavivosť, sú schopné vnímať priestor a vizuálne stránky sveta. Dokážu s presnosťou stvárniť ľudí a veci. Ich premýšľanie sa odvíja v jasných zrakových predstavách.

- **Telesne pohybová (kinetická) inteligencia** - deti používajú svoje telo k sebvýjadrovaniu. Venujú sa i viacerým pohybovým činnostiam, ako je jazda na bicykli, plávanie, futbal, korčuľovanie, hokej, tenis, tanec. Ako malé deti sú zručné v manipulácii s predmetmi, pri hraní sa so stavebnicou, plastelínou, pracovnom vyučovaní. Radi napodobňujú gesta a pohyby tela iných osôb.
- **Hudobná (hudobná – rytmická) inteligencia** - deti si vedia veľmi dobre a ľahko zapamätať rôzne melódie a zvuky. Majú presnú intonáciu, vedia dobre a pekne spievať, ak sa v rodine hrá na hudobné nástroje, dokážu hrať i na viacerých z nich.
- **Prírodná inteligencia** – deti sa zaujímajú viac o prírodu, sú šťastné , keď môžu byť vonku, objavovať krásy a zaujímavosti prírody. V škole ich zaujíma fyzika, chémia, prírodopis. Vytvárajú si zbierky hornín, nerastov, hmyzu, zakladajú si herbáre, chcú mať doma zvieratko. Staršie deti sa zapájajú do rôznych ekologických aktivít a organizácií. Dnes majú deti veľmi široký priestor na svoje aktivity.
- **Personálna inteligencia**, ktorá sa delí na :
 - **interpersonálnu** – deti sú veľmi družné, majú veľa priateľov, nemajú problém zaradiť sa do kolektívu, sú veľmi vnímavé, načúvajú druhým, veľmi radi pracujú v tíme na spoločnej práci,
 - **intrapersonálnu** – sú to také osobnosti, ktoré sa nedajú ovplyvniť módou, jedajú podľa seba, majú svoj vlastný štýl obliekania i správania, majú svoje názory, za ktorými si stoja. Majú pevnú vôľu, idú za svojím cieľom a ich osobné ciele stoja v popredí. (Machů, 2006).

Personálne formy inteligencie vysvetľujú, prečo niektorí ľudia s výbornými výsledkami na vysokej škole sa nedokážu uplatniť v reálnom živote a niekedy i zo slabších študentov sa stávajú charizmatickí vodcovia.

Pre formy personálnej inteligencie sa začal používať od roku 1990 nový výraz emocionálna inteligencia. Jej autorom je Salovey a Mayer, rozdelili ju

do piatich oblastí. Prvé tri oblasti zaraďujeme do intrapersonálnej inteligencie a posledné dve do oblasti interspersonálnej inteligencie.

- **Sebauvedomovanie** – poznanie vlastných emócií
- **Sebariadenie** – zvládanie emócií
- **Sebamotivácia** – schopnosť, sám seba usmerňovať
- **Empatia** – chápať potreby iných
- **Angažovanosť** – umenie medziľudských vzťahov

U mnohých nadaných detí existuje nesúlad medzi intelektuálnym a emocionálnym vývojom i medzi inteligenciou a kreativitou. Aj vysoká inteligencia sa nemôže realizovať a aktualizovať bez emocionálnej zrelosti, bez kreatívneho prístupu sa nemôže vytvoriť nič nové. (Landau, 2007)

2.2 Inteligenčné testy

Prvé testy vypracoval a robil francúzsky psychológ Binet A., mali zistiť, ktoré deti sú intelektovo obmedzené a nemôžu navštevovať školu. Jeho testy merali inteligenciu pomocou úloh, ktoré si vyžadovali schopnosť logicky myslieť a riešiť problémy (Laznibatová, 2001).

Inteligenciu je možné definovať aj ako bystrosť v úsudku, schopnosť prispôsobovať sa novým situáciám, vedieť vidieť súvislosti, racionálne myslieť. Je to schopnosť obstať v nových životných situáciách, vedieť sa prispôsobiť spoločenskému vývoju.

Dnes poznáme rôzne typy inteligencie, podľa Gaussovej krivky rozloženia hodnôt IQ je viac ako 50% jedincov medzi 90 a 110 hodnôt IQ. Geniálnych jedincov je v spoločnosti malé percento, podobne ako aj jedincov s mentálnou retardáciou (Sejvalová, 2004).

Intelligenčné testy boli pôvodne vytvorené, aby merali úspešnosť žiakov v škole. Pre ilustráciu podávame informácie o súvislostiach dĺžky ukončenej školskej dochádzky a hladinou IQ v priemerných hodnotách: (Sejvalová, 2004)

- **Nedokončená ZŠ** **IQ = 82**
- **Ukončená ZŠ** **IQ = 91**
- **Nedokončená stredná škola** **IQ = 96**
- **SŠ ukončená maturitou** **IQ = 100**
- **Nedokončené VŠ** **IQ = 107**
- **Ukončené VŠ** **IQ = 115**

Inteligencia je určitý pojem, predstava, abstrakcia, ktorá nám pomáha pochopiť rôzne procesy a schopnosti človeka, ale aj jej podstatu exaktne ešte neznámej. (Laznibatová, 2001) Intelligenčné testy ako kritérium pre určenie nadania nestačia. U detí sa hodnota mení. Inteligencia sa rokmi rozvíja vplyvom prostredia na intelektuálny vývoj jedinca. (Landau, 2007)

3. TVORIVOSŤ

V tejto kapitole sme sa zamerali na vysvetlenie pojmu tvorivosť a dôležitosť výchovy k tvorivosti pri práci s nadanými deťmi. Je veľa argumentov, ktoré naznačujú, prečo je dôležitá výchova k tvorivosti. Bez tvorivej osobnosti nemôže byť tvorivá spoločnosť a naopak, tvorivá spoločnosť vychováva tvorivých ľudí.

Tvorivosť alebo kreativita (z latinského *creo* – tvorím) podľa slov mnohých autorov znamená súbor vlastností osobnosti, ktoré umožňujú tvorivú činnosť, nové tvorivé riešenie problému. V dnešnom svete je potreba ľudí, ktorí sú tvoriví, nachádzajú nové problémy, hľadajú nové koncepcie, stratégie a majú nové nápady. Nová doba potrebuje jedincov s alternatívnymi smermi uvažovania vo vede i v praktickom živote. Táto úloha pripadá na jedincov tvorivých, kreatívnych.

Podľa slov Raudenská, Raudenský (2011) „ celé storočia sa verilo, že za ľudskou tvorivosťou nestojí sila podliehajúca vplyvu jedinca, ale sú to bohovia a múzy. Neskôr v prípade monoteistickej viery v Boha mu ľudia prisudzovali všetky inovácie. Od renesancie po 19. storočie sa považovala za zdroj tvorivosti genialita , ktorá sa predávala geneticky. Až na konci 19. storočia sa dospelo k názoru, že v podstate všetci ľudia prejavujú určitý stupeň tvorivosti, ako určitú úroveň inteligencie a že dôležitú úlohu v prejavocho tvorivosti má prostredie, predovšetkým zážitky z detstva. Diskusie o tvorivej osobnosti sa v 20. storočí sústredili na obranné mechanizmy pod vplyvom psychoanalýzy. Až humanistickí psychológovia sa odklonili od konceptu kompenzačných modelov a začali zdôrazňovať osobnosť duševne zdravých ľudí...“

Tvorivosť sa pokladá za najvyšší prejav ľudského ducha. Hovorí sa o nej, keď sa nový problém nerieši na základe skúseností, ale doteraz nepoužitým spôsobom, alebo keď výsledok činností je nový, originálny výtvor (Živčicová, 2007,s.88). Podľa najvýznamnejšieho autora v oblasti tvorivosti Torrance je tvorivosť „proces, v ktorom sa uplatňuje senzitivita na problémy a

na nedostatky vo vedomostiach, na chýbajúce časti, na disharmóniu.“ (Laznibatová, 2001).

3.1 Tvorivé schopnosti

Tvorivosť sa pokladá za základnú zložku talentu a to v najrozmanitejších oblastiach ľudskej činnosti. Koľko je druhov kreativity, toľko je druhov ľudskej činnosti. Kreativita sa vyskytuje vo všetkých obdobiach ľudského života a vo všetkých kultúrach. (Landau, 2007). Tvorivé schopnosti vyjadrujeme faktormi tvorivého myslenia:

- **Senzitivita** – je to citlivosť na problémové situácie, jedinec sa snaží riešiť rôzne nedostatky, hľadá možnosti vylepšenie a riešenia situácií a nedostatkov, intenzívne vníma prostredie.
- **Fluencia** – vyjadruje plynulosť myšlienok, predstáv a rozumových pochodov, hľadanie mnoho spôsobov riešenia nastolených problémov.
- **Flexibilita** – ovplyvňuje pružnosť myslenia, jedinec hľadá možnosti riešenia problému použitím rôznych hľadísk a uhlov pohľadu na problém.
- **Originalita** – je nachádzanie nových, zvláštnych a neobvyklých riešení, nápady sú formulované svojiským spôsobom, typickým len jemu.
- **Rekonštrukcia** – jedinec s takouto tvorivosťou rád prerába, prepracováva, čo už bolo vytvorené, neuspokojí sa s bežným riešením problému, stále hľadá nové možnosti a snaží sa presadiť.
- **Elaborácia** – je schopnosť, aby jedinec dokázal myšlienku nie len predniesť, ale hlavne v celej šírke a miera spracovať do úspešného cieľa, konca.

Raudenská, Raudenský (2011) ďalej hovoria, že viac tvoriví a nadaní ľudia, alebo tvorivé osobnosti nejednajú podľa jednej šablóny a v ich osobnostiach sa nepozorovali žiadne špeciálne vlastnosti, či charakterové rysy.

Pochádzajú z rôznych národov, sociálnych i ekonomických podmienok a prostredia. Niekedy sa tvorivosť prejaví už v ranom detstve alebo až v období puberty a niekedy až v období adolescencie. Uvádzajú, že na pôvod tvorivosti sa názory rozchádzajú, jedni tvrdia, že je základom dedičnosti, druhý, že vplyv má prostredia a tretí, že aj dedičné faktory aj prostredie. V náhlade na podstatu tvorivosti (kreativity) existuje medzi jednotlivými autormi všeobecná zhoda, líšia sa len v detailoch.

Podľa M. Zelinu a M. Zelinovej (1990) tvorivosť je taká interakcia subjektu s objektom, pri ktorej subjekt mení okolitý svet, vytvára nové, užitočné pre subjekt alebo referenčnú skupinu či populáciu významné hodnoty.

Autor známeho testu tvorivosti E.P. Torrance ju charakterizuje obširne ako proces produkovania hypotéz, ich verifikácie a komunikácie výsledkov. Zahŕňa tvorbu niečoho nového, niečoho, čo jedinec predtým nevedel alebo čo predtým neexistovalo, hovorí o veciach ako invencii, objavovanie, zvedavosť, predstavivosť, fantázia, experimentovanie, manipulácia. Tvorivé myšlienky sa stávajú evidentným prostredníctvom takých vecí, ako vedecké teórie, vynálezy, kvalitnejšie výrobky, romány, básne, projekty, obrazy, sochy. (Výkladový slovník,2000)

V definíciách tvorivosti sa zhoduje tvrdenie, že to, čo má byť tvorivé, musí byť súčasne nové a užitočné, hodnotné. Tvorivosť je produkcia nových a pritom užitočných myšlienok, nápadov, riešení produktov. Dôležité je, aby novosť a užitočnosť sa vyskytovali súčasne. (Živčicová,2007,s.89)

3.1.1 Úrovne tvorivosti

M. Zelina a E. Jaššová (1984) uvádzajú tri úrovne tvorivosti:

1. **úroveň tvorivosti** – jedná sa o niečo nové a užitočné, ale novosť a užitočnosť posudzuje a uznáva iba subjekt, ktorý produkt vytvoril,

2. **úroveň tvorivosti** – myšlienku, riešenie uznáva ako novú a užitočnú okrem subjektu aj najbližšie alebo široké okolie – rodina, škola...,
3. **úroveň tvorivosti** – produkty, ktoré nachádzajú odozvu, pozitívne uznanie a ocenenie v najširšom meradle – stávajú sa kapitálom ľudstva.

Snahy o rozvíjanie tvorivosti v našich podmienkach majú dlhodobú tradíciu. Prvé pokusy sú spojené s menom J. Hlavsa. Dlhodobo sa s problémom tvorivého myslenia žiakov vo vyučovaní zaoberala M. Jurčová, ktorá prezentovala typy úloh pre rozvoj tvorivých schopností, úlohy zamerané na fluenciu, flexibilitu, originalitu, citlivosť na problémy, redefinovanie, elaboráciu.

Hlavsa vymedzil úrovne tvorivosti podľa toho, do akej miery tvorivý produkt prekračuje hranice poznania, podľa neho skutočnosť rešpektuje ako:

- **mikrokreatívna** – predstavuje bežné zlepšenia oceňované subjektom alebo malou skupinou ľudí,
- **makrokreatívna** – zahrňuje objavy, zlepšenia, umelecké diela celospoločenského významu,
- **megakreatívna** – zahŕňa objavy a umelecké diela svetového významu (Živčicová, 2007, s.89).

3.1.2 Tvorivý proces

Významným aspektom úvah o podstate tvorivosti je poznanie tvorivého procesu, ktorý podľa G. Wallasoma prebieha vo fázach:

- **preparácia** – prípravná fáza, v ktorej sa zbierajú potrebné informácie, údaje, poznatky, osvojujú sa stratégie riešenia problému,
- **inkubácia** – latentná fáza. Človek v nej vedome nepracuje na predmete tvorby, nezaobrá sa činnosťami, ktoré s ňou súvisia,

- **iluminácia** – osvietenie (heuristický moment). Fáza objavenia nového nápadu, riešenia,
- **verifikácia** – overovacia fáza, kritické preskúmanie, zhodnotenie nápadu, riešenia.

Fázy tvorivého procesu neprebiehajú v záväznom poradí. Z každej fázy je možné sa vrátiť k predchádzajúcim krokom. Jednotlivé fázy sú zhodné pri všetkých druhoch tvorivých procesov, v umeleckej, vedecko – technickej i v riadiacej činnosti.(Živčicová,2007s.89)

Každý tvorivý proces vyžaduje špeciálne činnosti, prostriedky a metódy. Tvorivý proces prebieha aj v procese učenia sa, napr. pri riešení úloh a problémov pomocou divergentného myslenia.(Živčicová, 2007,s.90)

3.2 Tvorivá osobnosť

Podľa terminologické a výkladového slovníka je tvorivá osobnosť – kreatívna osobnosť vymedzená ako „označenie individuality, ktorého súhrn vlastností a schopností – všeobecné a špeciálne schopnosti, charakterové a vôľové vlastnosti, emocionalita, vzdelanostná úroveň, hodnotová orientácia a postoje ap. – umožňuje či podporuje vznik nového originálneho tvorivého produktu alebo postupov.“(Živčicová, 2007,s.90)

M. Tuma hovorí, že „tvorivý človek je schopný oveľa rýchlejšie privádzať na svet nové myšlienky, ktoré sú pôvodné a kvalitatívne bezpochyby aj lepšie ako v porovnaní s predchádzajúcim stavom. Rýchlosť, s akou takýto človek produkuje nové myšlienky, je oveľa vyššia v porovnaní s inými ľuďmi, o ktorých to nemožno jednoznačne povedať. Je to dané tým, že tvorivý človek dokáže skúmaný problém chápať systémovo v mnohorakých súvislostiach a svoj prístup aj pružne v priebehu riešenia prispôbovať optimálnemu výsledku. Riešenia, ktoré navrhuje, sú originálne, nekonvenčné a netypické a sú poznačené pôvodným a nekonformným prístupom k riešenej problematike.

Tvorivý človek dáva prednosť náročným a zložitým problémom pred problémami jednoduchými, ľahkými či zrozumiteľnými.“ (Živčicová, 2007, s. 90)

„Tvorivá osobnosť má v priemere vyššiu inteligenciu a intelektuálnu kapacitu, flexibilitu, je originálnejšia, citlivejšia k problémom, nedostatkom a disharmónii, prejavuje sa u nej estetické cítenie, častejšie improvizuje, prejavuje ďalšie špecifické schopnosti vzťahujúce sa k určitému druhu tvorivej činnosti. Odmietajú rutinu a konformizmus.“ (Živčicová, 2007, s. 90)

„Tvorivo nadaní ľudia majú vysokú inteligenciu, pričom medzi tvorivosťou a inteligenciou nie je priama závislosť“ (Živčicová, 2007, s. 91)

Podľa Ďuriča (1986) aby sa tvorivé schopnosti človeka mohli prejavovať, je potrebná určitá úroveň inteligencie. Veľa autorov uvádza IQ nad 120. Nad touto úrovňou IQ sa tvorivosť začne prejavovať nezávisle od inteligencie, čo znamená to, že vyššie stupne inteligencie už nemajú vplyv na úroveň tvorivosti. (Živčicová, 2007)

M. Zelina (1996) hovorí, že medzi schopnosťou tvorivo myslieť a inteligenciou v klasickom chápaní je vzťah, ale nie vysoko pozitívny. To v praxi znamená, že inteligentnejší žiaci môžu byť skôr a viac tvoriví ako menej inteligentní. Ale platí aj to, že aj žiak menej inteligentný je tvorivý a žiak veľmi inteligentný tvorivý nie je. (Živčicová, 2007)

„Tvorivá osobnosť nekladie veľký dôraz na ohodnotenie výsledku jej práce. Cennejší je pre ňu proces tvorenia, hľadania, objavovania. Ak by priveľmi akcentovala výsledok svojej práce, mohla by byť sklamaná a demotivovaná. Akcent z výsledku tvorivej činnosti presúva na proces. Tým si zachováva a upevňuje ustavičnú túžbu pracovať tvorivo, hľadať lepšie riešenia, obohatiť človeka aj spoločnosť.“ (Živčicová, 2007, s. 92)

3.3 Bariéry rozvoja tvorivosti

Vysoká inteligencia môže byť aj prekážkou pre tvorivosť a kreativitu (Machů,2006). Niektoré výskumy odhalili problémy tvorivých detí so svojimi vrstovníkmi. Boli zistené výrazné konflikty, ktoré ukázali i také prípady, kde sa tvoriví žiaci správali k ostatným takým spôsobom, že svojím správaním si zapríčinili svoje ťažkosti v skupine.

Tvorivé deti majú problémy a ťažkosti aj vo vlastnej rodine. Rodičia im často vyčítajú, že sa odlišujú so svojimi záujmami od ostatných detí. Zložitá situácia v rodine nastáva vtedy, ak rodič síce uznáva prednosti a schopnosti svojho dieťaťa, ale očakáva od neho len vynikajúce výkony a úspechy. Tieto prejavy správania sa k deťom mávajú aj ješitní a neistí pedagógovia, ktorí cítia ohrozenie vlastnej autority medzi deťmi.(Čáp, Mareš, 2001)

K podmienkam rozvoja tvorivosti patrí aj zabezpečenie potrebnej klímy, v ktorej by boli odstránené, prípadne minimalizované bariéry tvorivosti. Bývajú charakterizované ako:

- riešenie problému s použitím nesprávneho jazyka – verbálneho, vizuálneho a pod.,
- nepružné, neprimerané použitie intelektových stratégií na riešenie problému,
- nesprávne informácie alebo ich nedostatok,
- komunikačné bariéry.(Živčicová, 2007,s.92).

„Poznanie bariér tvorivosti je prvým krokom, za ktorým nasleduje ich odstránenie. Tvorivosť má spoločenský i osobnostný význam. Urýchľuje vedecko – technický rozvoj, obohacuje ľudstvo umeleckými dielami a jej výtvary prispievajú k zlepšeniu života. Tvorivosť treba rozvíjať a stále hľadať možnosti ako na to.“(Živčicová, 2007,s.93)

3.4 Metódy rozvoja tvorivosti

„Tvorivosť má vplyv aj na osobnosť. Prispieva k jeho rozvoju, prináša radosť a uspokojenie, vieru, že dokáže viac ako si len osvojiť a reprodukovať vedomosti, zručnosti a návyky. Rozvíjanie osobnosti a heuristické techniky majú úzko súvisieť s poznatkami všeobecnej a pedagogickej psychológie. Súvisia s pokrokovými pedagogickými koncepciami vzdelávania a celoživotného vzdelávania.“ (Živčicová, 2007,s.94)

Výskum tvorivosti objasnil východiskové axiómy:

- tvorivý môže byť každý človek,
- tvorivosť sa môže prejaviť v každej činnosti,
- tvorivosť je funkcia, ktorá sa dá nacvičiť,
- tvorivosť je ťažká práca.

Zvyšovanie kreativity sa dá dosiahnuť:

- rozvíjaním tvorivého myslenia,
- rozvíjaním charakteristík a vlastností osobnosti, ktoré podporujú tvorivosť a utváraním sociálnych vzťahov, klímy a riadenia, ktoré sú vhodné na stimulovanie tvorivosti.

„Základným princípom rozvoja tvorivosti je nahradiť určitú časť netvorivých úloh cvičeniami divergentného charakteru. Zmena úloh konvergentného typu na úlohy rozvíjajúce tvorivosť je primárnou formou rozvoja tvorivosti žiakov.“(Živčicová, 2007,s.94)

„V školskom prostredí by sa tvorivosti mala venovať zvýšená pozornosť, pretože jej rozvojom dochádza u detí k neobyčajným kombináciám myslenia a hľadania riešení problémov.“(Živčicová, 2007,s.95)

Divergentné myslenie je základným predpokladom kreativity. Niektoré výskumy ukázali, že kreatívne deti sú medzi pedagógmi neoblíbené (Sejvalová, 2004). „Tvorivé a nadané deti majú veľa atypických nápadov,

prekračujú hranice svojím správaním sa, sú nekonformné a to si vyžaduje od učiteľa veľa pochopenia, trpezlivosti a profesionality. Učiteľ pri práci s nadanými deťmi má vedieť, že:

- sám problém je dôležitejší, ako jeho vyriešenie,
- chyba nemá negatívnu hodnotu,
- nie je vhodné do kreatívneho procesu zasahovať,
- najviac je treba ohodnotiť kreativitu.“(Živčicová, 2007,s.95)

Pri dodržiavaní takýchto postupov pri vyučovaní by sa podľa slov Laznibatovej znížila hladina stresu v škole a zvýšila radosť z práce i pozitívny postoj ku škole vôbec.

„Kreativita je vo väčšej či menšej miere vlastná každému človeku. Má mnoho dimenzií – flexibilitu, otvorenosť, chuť experimentovať, komunikáciu, humor, hru, napätie – a je spoločným menovateľom procesov vo vede, umení ale aj vo všeobecnosti v ľudských vzťahoch. Podporuje sa výchovou a časom sa stáva životným postojom, ktorý nám umožní, aby sme v známych a dôverných veciach sa naučili vidieť nové aspekty. Dáva nám aj schopnosť aby sme vedeli porozumieť novým a doposiaľ neosvojeným fenoménom a získať tak nové skúsenosti.“ (Landau, 2007)

Pre rozvoj tvorivosti je veľkým predpokladom dostatok slobody, jedinec musí mať voľnosť, aby mohol aktivovať svoje nadanie, istotu a aj určitú mieru povzbudenia od svojho okolia. Musí mať odvahu postaviť sa svojim pocitom a počítat' i s dávkou strachu (Landau, 2007).

Podľa výskumov má vplyv na kreativitu a inteligenciu duševná zrelosť ako individuálna schopnosť v rámci spoločenských požiadaviek. Interakcia týchto vlastností umožňuje jedincovi aby sa kreatívne správal a aktualizoval celú svoju osobnosť. Emocionálna zrelosť je schopnosť slobodne prijímať výzvy spoločnosti úmerne svojím schopnostiam. Táto schopnosť sa rozvíja celý život.

3.5 Procesy kreativity

Kreativitu vidíme ako proces riešenia problémov a ten má štyri fázy:

1. **Prípravná fáza** – formuluje sa problém a zhromažďujú sa materiály, správanie jedinca je aktívne až agresívne.
2. **Inkubačná fáza** – utvárajú sa nové súvislosti, jedincove správane je podráždené, frustrované a nespokojné.
3. **Fáza usudzovania** – hľadá sa vhodné riešenie. Správanie jedinca môžeme vyjadriť výrazom: „Heuréka“.
4. **Verifikačná fáza** – fáza overovania, či sa dá riešenie aplikovať. V tejto fáze nastupuje nervozita a netrpezlivosť, je to fáza vedecká. (Landau, 2007)

Z tohto všetkého vyplýva, že kreativita v sebe zahŕňa:

- **odvahu** –všetko nové nie je isté,
- **komunikácia, umenie vedieť sa správne pýtať** – človek je stále v kontakte s vnútorným a vonkajším svetom,
- **prežiť neúspech** – pre problémy s vonkajším svetom môžu vzniknúť problémy,
- **humor** – nebrať príliš vážne veci, ktoré sa nepodaria, dokázať sa pozrieť na seba z viacerých strán,
- **hra** – vedieť dokázať a zrealizovať hravosť, skúsenosť, experimentovať,
- **životný štýl** – aktívne žiť,
- **napätie** – zahŕňa slobodu, dáva jej formu a zmysel. (Landau, 2007)

Autorka z dostupných materiálov a od veľa autorov uvádza mnoho podôb a názorov na tvorivosť a z napísaného vyplýva, že rozvíjať tvorivosť musíme hneď v rannom veku. Vyplýva to zo slov Raudenská, Raudenský, 2011 „ak dieťa myslí tvorivo, ide o proces, ktorý sa nejakým spôsobom prejaví .Prejavom môže byť produkt od formy neartikulovaného brblania až po

maľbu, tanec, hudobnú produkciu, písanie, kreslenie, vytvorenie sochy, vedecký zámer, ale aj obyčajne sa hranie detí“. Z týchto slov vyplýva, že je veľmi dôležité, aby dieťa malo okolo seba stále dostatok materiálov ako je papier, farbičky, plastelínu, špagátiky...alebo iné podnetné hračky ako sú kocky, skladačky, pexeso a iné rozvíjajúce hračky a materiály. Samotné hračky nie sú pre deti tvorivé, ale tvorivé je to ako sa s nimi hrajú, čo vyrábajú.

Z uvedeného usudzujeme, že hra je pre dieťaťa veľmi dôležitá pri utváraní predpokladov rozvoja tvorivosti. Hrou deti prejavujú svoje pranie stať sa dospelými, čo znamená slobodu.

Nie všetko, čím sa dieťa zaoberá, vysvetľuje jeho tvorivosť. Deti pri hre napodobujú a kopírujú správanie iných, čo videli. Tvorivosť nemá charakter učenia, ale je viac spojená s hrou. Hra u detí je tvorivá vtedy, ak dieťa pri hre vytvorí produkt a vytvorí ho zámerne.(Raudenská,Raudenský,2011)

3.6 Konkrétne metódy rozvoja tvorivosti

3.6.1 Ditor

Autorom tejto heuristickej schémy tvorivého riešenia problémov je M. Zelina (1996). Názov je odvodený od začiatočných písmen základných krokov:

- 1. krok: D** – definuj problém,
- 2. krok: I** – informuj sa o probléme,
- 3. krok: T** – tvor riešenia, nápady, hypotézy,
- 4. krok: O** – ohodnot' nápady, riešenia,
- 5. krok: R** – realizuj vybrané riešenia v praxi.

3.6.2 Metóda Philips 66

Táto metóda od D. Philipsa odporúča vytvoriť skupiny zložené zo šiestich členov (jeden vedúci, päť členov). Zadá sa problém a každá skupina diskutuje, rieši problém v čase šesť minút. Vedúci jednotlivých skupín sa sústreďa, referujú o výsledkoch práce svojej skupiny, obhajujú ich a snažia sa nájsť optimálne riešenie. Ostatní účastníci ich pri tom pozorujú. Ak sa nenájde spoločné riešenie, nasleduje ďalšie kolo, prípadne lektor zhrnie názory a urobí záver. Účastníci sa okrem cvičenia tvorivosti učia rýchlo produkovať myšlienky, rýchlo sa rozhodovať, zdokonaľujú sa ich komunikatívne schopnosti a zručnosti.

Ohodnotenie tvorivosti podľa M.Zelinu (1990):

- „Tvorivosť dáva zmysel životu.
- Tvorivosť odlišuje človeka od zvierat a stroja.
- Tvorivosť lieči človeka z chorôb modernej civilizácie.
- Tvorivosť je spôsob sebarealizácie.
- Tvorivosť je najväčšou hodnotou pre spoločnosť.
- Tvorivosť znamená žiť.“

Tieto metódy tvorivosti uvádza vo svojej knihe Psychológia učenia Živčicová E. 2007.

Tvorivosti sme venovali v našej práci veľa priestoru. Na záver predkladáme názor Juráškovej (2003, s.37) „Vzťah medzi inteligenciou , a najmä vysokou inteligenciou a tvorivosťou, nie je celkom jasný, zrejme niet pochýb o tom, že práve spojenie vysokej inteligencie a vysokej úrovne tvorivosti umožňuje vytváranie novátorských myšlienok a teórií dôležitých pre pokrok ľudskej spoločnosti.“

4. CHARAKTERISTIKA NADANÝCH DETÍ

V posledných rokoch sa zvyšuje záujem o nadané deti z odbornej ale aj laickej verejnosti. Je čoraz viac odborníkov, ktorí sa zaoberajú problematikou ich vzdelávania. Školy vytvárajú programy pre vzdelávanie a podporu nadaných, aktivity ktoré podporujú rozumový rozvoj v mimoškolských oblastiach. (Fořtík, Fořtíková,2007).

Cieľom veľa výskumov je identifikácia charakteristických znakov nadaného dieťaťa podľa osobnostného a vývojového prístupu. (Hříbková, 2005). Z ich výsledkov vyplýva, že nadaným dieťaťom je také, ktoré:

- veľmi skoro vo svojich prejavoch manifestuje vývojovú akceleráciu a tým je nápadne medzi rovesníkmi,
- v určitej oblasti podáva vynikajúce výkony,
- opakovane podávajú mimoriadne výkony, ich osobnostný potenciál je vysoký.

R.J. Stenberg hovorí o piatich základných kritériách označenia nadaného jedinca:

1. **Excelentnosť** – existencia vynikajúceho potenciálu a výkonov
2. **Vzácnosť** – jedinec musí mať vysokú úroveň rozvoja určitej vlastnosti, ktorú jeho rovesníci nemajú
3. **Produktivita** – prejavuje sa v oblastiach, v ktorých je jedinec označovaný ako superiórny, dokáže produkovať a vytvárať komplexnejšie diela
4. **Demonštrovateľnosť** – nadanie dieťaťa musí byť preukázateľné
5. **Hodnotnosť, užitočnosť** – výkony musia byť hodnotné, zmysluplné a užitočné

Pre nadané deti platia charakteristické špecifiká, ktorých zoznam sa stále dopĺňa novými poznatkami, ale ak má dieťa tieto znaky, neznamená to, že ide o nadané dieťa. Musíme poznať časté prejavy správania a jednania nadaných žiakov, aby sme ich mohli identifikovať a hlavne im porozumieť. Dôležitým znakom nadaných je ich sebaregulujúca schopnosť. Ak sa o niečo skutočne zaujímajú, sú absolútne sústredené, nikto ich nedokáže odtrhnúť od práce, aj keď sa to stane, opäť v práci húževnato pokračujú. Výrazným znakom je ich schopnosť dávať veci a city do súvislostí a pristupovať k všetkému s chuťou a hravosťou. (Landau,2007)

Na prácu pedagóga s nadaným dieťaťom sú kladené vysoké nároky, hlavne na jeho didaktické a odborné kompetencie, z dôvodu, že niektoré tieto deti majú problémy so správaním, poruchy osobnosti, preto sú v pozornosti učiteľov.

Nadané deti majú svoje osobnostné špecifiká. V mnohých publikáciách sa uvádza ich charakteristika. Nie všetky prejavy, ktoré sa u týchto detí vyskytujú a môžu vyskytovať, dajú zmapovať. Dôležité je, aby nadanie dieťaťa bolo merané objektívnymi metódami, ktorými sú didaktické testy , IQ testy, štandardizované testy, testy kreativity, tvorivosti, aby výsledok skúmania dieťaťa bol správny.

4.1 Charakteristika podľa uhľa pohľadu

Najčastejšie prejavy nadania, ktoré u detí môžeme spozorovať, uvádza vo svojej knižke Sejvalová, J., ktorá vychádza z prehľadu Winebrennerovej, ktorá nadanie charakterizuje z dvoch pohľadov.

4.1.1 Pozitívny uhol pohľadu :

- sú extrémne vyspelé v akejkol'vek oblasti učenia alebo výkonu,

- prejavuje sa u nich asynchrónny vývoj, môžu byť výrazne popredu v niektorých oblastiach, ale v niektorých oblastiach môže vykazovať len adekvátny vekový vývoj alebo až oneskorený vývoj, napr. dokáže čítať už v troch rokoch, ale v piatich si nedokáže zaviazať šnúrku na topánkach,
- majú na svoj vek veľmi bohatú slovnú zásobu a vyspelý verbálny prejav,
- majú neuveriteľnú pamäť,
- niektoré veci sa dokážu neuveriteľne rýchlo naučiť aj bez pomoci iných,
- zvládajú zložitejšie myšlienkové operácie ako ich rovesníci,
- dokážu a majú schopnosť pracovať s abstraktnými myšlienkami, hoci majú minimum konkrétnych skúsenosti pre ich pochopenie,
- dokážu vidieť vzťahy, príčiny a následky,
- vidia vzorce, vzťahy a súvislosti, tam kde ich iní nevidia,
- vždy prichádzajú s novým a lepším spôsobom riešenia úloh, navrhujú ich spolužiakom i učiteľom aj iným dospelým, nie však vždy vhodným spôsobom,
- dávajú prednosť komplexným a náročným úlohám,
- dokážu preniesť svoje vedomosti a schopnosti do nových situácií riešenia problémov,
- chcú sa podeliť o všetko, čo vedia,
- sú zvedavé, chcú vedieť, čo sa okolo nich deje, kladú nekonečné otázky,
- sú nadšenými a ostražitými pozorovateľmi,
- sú snaživé, niekedy extrémne citlivé a popudlivé, dokážu sa pohltiť aktivitami a myšlienkami,
- majú veľmi často veľa nezvyčajných záujmov, koníčkov a rôznych zbierok,
- sú silno motivované robiť veci, ktoré ich zaujímajú, svojím vlastným spôsobom, radšej pracujú nezávisle, niektoré dokonca až samostatne,
- oplývajú veľkou mierou energie,

- majú cit pre krásno a ľudské pocity, emócie a očakávania,
- majú zvýšený zmysel pre spravodlivosť, morálku, fair play, zaujímajú sa a vnímajú osobne globálne problémy,
- majú sofistikovaný zmysel pre humor,
- radi sú vo vedení, oplývajú prirodzenou autoritou.

4.1.2 Negatívny uhol pohľadu:

- odmietajú prácu alebo pracujú nedbanlivo,
- sú nervózni pri tempe práce v triede, ktoré považujú za nedostatočné, málo aktívne, alebo keď nevidia jasný pokrok v práci,
- protestujú proti rutinnej a predvídateľnej práci,
- pýtajú sa na chýlostivé otázky, vyžadujú odôvodnenie, prečo sa majú veci robiť určitým spôsobom a nie inak,
- odmietajú určovanie práce a príkazy,
- cez deň snívajú,
- ovládajú triedne diskusie,
- bývajú panovačné k učiteľom a spolužiakom,
- sú netolerantní k nedokonalostiam voči sebe i ostatným,
- sú precitlivení voči kritike, veľmi ľahko sa rozplačú, odmietajú sa podriaďovať,
- odmietajú kooperačné učenie,
- „hrajú divadlo“ a rušia spolužiakov,
- stávajú sa z nich „triedni šašovia“.

4.2 Oblasti charakteristiky nadaných

Z iných hľadísk charakterizuje Máchů nadané deti a to z kognitívnej oblasti a efektívnej oblasti. Prejavujú sa až pri zapojení dieťaťa do výchovno – vzdelávacieho procesu .

4.2.1 Kognitívna oblasť:

- majú výbornú logickú pamäť,
- učia sa rýchlejšie a kvalitnejšie, nepotrebujú precvičovania a opakovanie,
- používajú vyspelé myšlienkové pochody,
- lepšie rozumejú abstraktným pojmom než ich rovesníci,
- vidia neobvyklé vzťahy a súvislosti,
- majú dobrú pozorovaciu schopnosť,
- dokážu rozpoznať aj nepatrné detaily,
- majú rozvinutú slovnú zásobu,
- majú veľa rozličných záľub a koníčkov,
- dokážu sa dlhodobo koncentrovať v oblastiach, ktoré ich zaujímajú,
- dokážu čítať s porozumením už v predškolskom veku,
- v niektorých odboroch majú neuveriteľné znalosti, ktoré si rýchlo zapamätajú, osvojujú, vybavujú a bez problémov aplikujú.

4.2.2 Efektívna oblasť:

- sú vnútorne motivovaní, vytrvalí, idú si za svojim cieľom,
- neochotne sa podriaďujú autoritám,
- oplývajú zmyslom pre humor,
- majú rozvinutí cit pre morálku a spravodlivosť,
- neradi sa podriaďujú pravidlám, nechcú spolupracovať s ostatnými,
- intenzívne prežívajú dianie okolo seba, sú precitlivení,
- majú neobvyklú zmyslovú vnímavosť,
- kladú na seba i ostatných vysoké požiadavky,
- uvedomujú so svojou odlišnosť.

Podľa skúseností autorky z pedagogickej práce i keď nepracuje priamo s nadanými deťmi, je pri práci s deťmi vo všeobecnosti dôležitá motivácia. U nadaných detí sa to prejavuje tým, že sa radi učia, odmenou im je rozumová

činnosť, nie sú motivované známkami a pochvalami. Ich dominantnou vlastnosťou je zvedavosť, potrebujú porozumieť všetkému, ako čo pracuje, na akých základoch a princípoch. Neustále majú potrebu sa na všetko pýtať, chcú vysvetlenia a objasňovania vecí, javov, princípov, príčin, prečo, ako...

Ďalšou ich dominantnou vlastnosťou je, že najradšej pracujú samostatne a spoliehajú sa na vlastné spôsoby riešenia úloh a problémov. To neznamená, že sa správajú antisociálne.

4.3 Negatívne charakterové znaky

Mnohí autori uvádzajú aj ďalšie problémy nadaných detí ako je:

- **Nerovnomerný vývoj** – dieťa vyniká v kognitívnej oblasti, ale oblasť fyzická, motorická ale aj sociálno emotívna môže byť menej vyvinutá
- **Interpersonálne vzťahy** – v kolektíve rovesníkov nemajú kamarátov, pretože majú iné záujmy, rovesníci ich nechápu a tým sa stávajú samotármi. Radi všetko organizujú aj ľudí okolo seba, a preto nie sú v kolektíve neoblíbení
- **Perfekcionizmus** – ich osobnosť a práca z ich pohľadu musí byť bez chýb. Kladú si vysoké nároky na seba, vysoké ciele a keď sa im nepodarí ich splniť, sú veľmi sklamaní.
- **Vyhýbajú sa riskovaniu** – uvedomujú si problémy a následky, ktoré môžu vzniknúť pri riešení problému, tak sú pasívni a znižujú zámerne svoj výkon
- **Multipotencialita** – majú široký záber záujmovej činnosti a preto nie sú schopní sa v staršom školskom veku rozhodnúť, ktorým smerom sa budú uberať, špecializovať sa
- **Depresia** – je prejavom zlosti na seba alebo situáciu ktorú nemajú pod kontrolu, keď je dieťať a umiestnené do zlého vzdelávacieho programu.

5. IDENTIFIKÁCIA NADANÝCH DETÍ

Zmysel identifikovať nadané deti je vtedy, ak cieľom identifikácie je poskytnutie deťom špeciálnu starostlivosť, špeciálny program.

Proces identifikácie nadaných začína v ich okolí – rodičmi, príbuznými, učiteľmi. Môže prebiehať nezámerné, keď si jeho okolie všimne, že sa odlišuje od svojich rovesníkov svojimi prejavmi, výkonmi, správaním, ale tieto prejavy nemusia spájať s nadaním.

Pri zámernej identifikácii ide o cieleňé vyhľadávanie nadaných jedincov zväčša na základe inventárov, posudzovacích škál, ktoré pomáhajú pedagógom pri navrhovaní žiaka do špeciálneho programu. Identifikácia je tým náročnejšia, čím je dieťa mladšie, ale čím skôr sa identifikuje a je zaradené do špeciálneho programu, tým je edukačné pôsobenie efektívnejšie. Pri identifikácii môžu nastať aj nepresnosti a chyby. Aby sa minimalizovali treba použiť viac metód a meraní.(Jurášková, 2003, s.46) Najčastejšie používané metódy sú:

- **Pozorovanie** - zo strany rodičov, pedagógov, alebo osôb, ktoré s deťmi trávajú veľa času, spolužiaci, ale aj samotné deti môžu upozorniť na svoje záujmy a aktivity. Niektorí odborníci uvádzajú, že pedagógovia nie sú spoľahlivým prostriedkom na identifikáciu, pri práci s veľkým počtom detí nevedia odhadnúť potenciál dieťaťa. Niekedy ani dieťa neprejavuje svojej schopnosti.
- **Inventáre** – nadväzujú na pozorovanie uskutočnené blízkym okolím. Otázky sú zamerané na výskyt istého typu správania charakteristického pre nadaných, ale chýba porovnanie s bežnou populáciou.
- **Portfóliá** – ako systematický súhrn materiálov, svedčiacich o prograse dieťaťa najmä v komplexe mentálnych zručností, výsledky súťaží, olympiád
- **Štandardizované testy** – intelligenčné testy, testy na zisťovanie kreativity, špecifického nadania, výkonové testy

- **Posúdenie** – výsledkov prác odborníkmi, ak ide o umelecké druhy nadania
- **Dotazníky** – sú zamerané na zistenie motivácie dieťaťa, jeho záujmov, postojov a osobnostných vlastností

Z týchto mnohých možností vyplýva, že na identifikácii dieťaťa sa musí podieľať tím ľudí, odborníkov ako je pedagóg, psychológ , ale aj ostatní zainteresovaní ľudia na výchove dieťaťa.(Jurášková, 2003, s.48).

Zistili sme z dostupnej literatúry, že identifikácia nadaných detí je veľmi zložitý proces. Mnohí autori uvádzajú ešte iné postupy pri identifikácii nadaných detí. I pri veľmi dôkladnej práci všetkých odborníkov sa môže stať, že dieťa zostane neidentifikované.

6. VÝCHOVA V RODINE

Na rozvoj nadania dieťaťa má najväčší vplyv výchova v rodine. Je dôležitým a hlavným krokom pre formovanie a upevňovanie talentu u nadaných detí uvádzali. Dieťa má už od raného detstva dostávať množstvo podnetov, ktoré potrebuje k rozvoju a tie najviac získa doma, v podnetnom prostredí. Množstvo podnetov získa v škole s fungujúcim programom pre nadané deti a hlavne s učiteľmi, ktorí majú dobrý vychovávateľský talent. Je dôležité podporovať dieťa v oblastiach, ktoré ho bavia.

Chyby, ktoré robia rodičia pri výchove svojich detí, že ich učia veci, o ktoré neprejavujú záujem. Vlastnosťou nadaných detí je ich vnútorná motivácia, vnútorná túžba poznávať, objavovať a tvoriť. Nútenie detí do niečoho, pre čo nie sú vnútorne motivované túto charakteristiku eliminuje. Nie je vhodné, aby sa s deťmi učili učivo dopredu, pripraví ich o niečo zaujímavé a neznáme.

Deti sa zaujímajú o mnohé oblasti, ktoré sa učia v škole vo vyšších ročníkoch. Je však mnoho iných zdrojov a možností, ako sa s problematikou môžu oboznámiť. Nadané deti majú kvalitatívne odlišné myslenie. Všimnú si rôzne podrobnosti a dokážu ich netradične spájať. Ich výtvary, spôsoby riešenia sa dospelým môžu zdať nepochopiteľné. Intelektové nadanie je len jednou zo zložiek osobnosti nadaného dieťaťa musia rozvíjať všetky zložky osobnosti, aby malo úspech v živote. Deti by mali byť vedené k dosahovaniu životnej múdrosti, ktorá vzniká postupným naberaním skúseností, ich správnym zhodnocovaním a akceptovaním ostatných ľudí, okolností a dejov.

Ako rodičia k dieťaťu pristupujú, ako sa mu venujú, má veľký vplyv na jeho budúci život. O tejto téme písal Campbell (2001, s. 172) a dal tak mnohým rodičom návod, ako pôsobiť na svoje dieťa efektívne. Sú to slová na zamyslenie a hľadanie odpovedí na otázky typu:

- akým spôsobom rodičia môžu ovplyvňovať svoje deti,
- aký vplyv majú ich vlastné ambície na rozvoji nadania dieťaťa,

- ako sa má využiť psychologický tlak a využiť jeho správnu mieru pri pôsobení na dieťa,
- do akej miery je dobré a dôležité stanoviť určité pravidlá a vyžadovať ich dodržiavanie,
- ako môže a vie rodič pomôcť svojmu dieťaťu,
- ktoré metódy, formy, podmienky a prostriedky k vzdelaniu dieťa potrebuje,
- do akej miery môže rodič podporovať, pomáhať a ovplyvňovať svoje dieťa.

Niekoľko zásad , ktoré môžu pomôcť rodičom pri formovaní talentu dieťaťa uviedol Dočkal (2005):

- majte svoje deti radi a dávajte im to neustále najavo,
- mať a nájsť si dostatok času na svoje deti,
- uplatňovať svoj vplyv primeraným spôsobom,
- stanoviť si určité pravidlá ako pre učenie, tak i pre pomoc v rodine, zábavu, hru , kamarátov i odpočinok a dôležité je ich dodržiavanie kontrolovať,
- vytvoriť svojim deťom vhodné podmienky na vzdelávanie a rozvíjanie ich záujmov,
- podporovať ich zvedavosť a zaujímať sa i ich profesijné plány,
- zdôrazňovať pri výchove význam vzdelávania a úsilia, ktoré je potrebné vynaložiť pri dosahovaní výsledkov a úspechov,
- nebáť sa vyvinúť určitý primeraný tlak,
- dôležitosť chválenia dieťaťa pri dosiahnutí vynikajúcich i čiastkových výsledkov,
- hlavne spolupracovať so školu a s inštitúciami, v ktorých dieťa rozvíja svoje nadanie.

Čoho by sa mali rodičia vystríhať ?

„Vaše dieťa a jeho nadanie nie je vašim majetkom. Nemá právo o ňom rozhodovať ako o neživej veci. Máte mu pomáhať vo vývine tak, aby o svojich veciach dokázalo postupne rozhodovať samo. Máte ho podporovať, no nie ho ovládať. Jeho úspechy a neúspechy sa vás síce týkajú, ale sú to jeho úspechy a neúspechy, nie vaše. Je to jeho život a vašou úlohou je mu len pomôcť do neho vstúpiť. Žiť už musí samo za seba.“ Dočkal (2005, s. 246)

Podľa slov odborníkov, ktorí sa zaoberajú danou problematikou sa autorke potvrdili jej skúsenosti z pedagogickej praxe, i keď nepracuje priamo s nadanými deťmi, ale správna výchova v rodine, dobré zázemie a podpora so strany rodičov, cítenie lásky v rodine, záujem o jeho osobu, je najlepším základom a predpokladom úspešnosti dieťaťa v škole ale aj v ďalšom živote. Ďalším predpokladom úspešnosti dieťaťa je aj dobrá spolupráca rodičov s učiteľmi detí, vedúcimi záujmových útvarov, výchovnými poradcami, školským psychológom.

7. VZDELÁVANIE NADANÝCH

Vzdelávanie nadaných žiakov, formy, metódy a obsah aplikovaný v edukácii nadaných vychádza z ich osobitých špeciálnych výchovno – vzdelávacích potrieb. Ich potreby odrážajú ich špecifické charakteristiky v kognitívnej oblasti, ale aj v oblasti sociálno – emocionálnej. Špeciálnymi vzdelávacími prístupmi sa sleduje nielen adekvátny rozvoj ich poznávacích schopností, ich intelektového nadania, ale aj prevencia, prípadne eliminácia nežiaducich prejavov, ktoré sa u nadaných prejavujú pri nedostatočnom alebo nevhodnom vzdelávacom prístupe. Najčastejšie ide o prejavy nudy v dôsledku nedostatočnej kognitívnej stimulácie, dieťa sa cíti nevyťažené, škola je preň nezáživná, školské činnosti príliš jednoduché, bez vyšších úrovní myslenia. Ak nadaný žiak rieši aj náročnejšie úlohy, vypracuje ich veľmi rýchlo. Nečinnosť môže vyústiť do problémových prejavov, začne vyrušovať. Ak má prácu hotovú, začne sa otáčať, oslovovať spolužiakov, šuchoce, prekladá si veci, pohráva sa s predmetmi, dožaduje sa pozornosti od učiteľky. Nie je trpezlivý, vykrikuje odpovede. Učiteľ môže jeho správanie považovať za hyperaktivitu alebo poruchy správania. Ak dieťa stratí motiváciu, začne sa u neho prejavovať nechúť ku škole, nadšenie pre poznávaciu činnosť. Sústreď sa len na aktivity, ktoré sú odmeňované známami. (Laznibatová, 2001)

U dieťaťa sa začnú prejavovať pocity:

- **Pocity vylúčenia v dôsledku nepochopenia a odlišnosti** - nadané dieťa vníma svoju odlišnosť, sleduje, že ho zaujímajú iné veci, kladie otázky, ktoré iným nenapadnú, niekedy chápe inak, ako ostatní. To všetko spolu s absenciou vrstovníkov, ktorí zdieľajú podobné záujmy a zmyšľanie, môže mať za následok pocity vylúčenia, odlišnosti. Nastávajú problémy v komunikácii. Nadaní majú dobre rozvinuté argumentačné schopnosti, radi vyzývajú authority, chytajú ich za slovíčka, hľadajú nezrovnalosti vo vyjadreniach dospelých, vrátane učiteľov, upozorňujú ich na chyby. Nie sú ochotní prirodzene prijímať authority. Učiteľ ich snahu riešiť úlohy iným spôsobom, neakceptujú,

vtedy môže dochádzať ku konfliktom. Majú nedostatok komunikácie s vrstovníkmi, ak sa s nimi nestretávajú. Vzdelávacie potreby vyplývajú z ich vysoko rozvinutých kognitívnych schopností, potrebujú mať motiváciu, bádať, riešiť, skúmať, pozorovať. Argumentačná komunikácia - majú vysoko rozvinuté kritické myslenie, dokážu argumentovať, hľadajú argumenty, prečo áno alebo prečo nie. Neprijímajú automaticky názory alebo nie sú ochotné automaticky spĺňať inštrukcie dospelých, ak sú založené len na vonkajšej autorite, bez dostatočnej a prijateľnej argumentácie. Tento ich prejav je potrebné podporovať, pretože otvorená komunikácia, akceptujúca rôzne argumenty a uhly pohľadu je jednou z predpokladov rozvíjania tvorivého myslenia.(Jurášková, 2003)

- **Potreba kontaktu s rovesníkmi podobného zamerania** – potrebujú pre komunikáciu hru aj vrstovníkov, ktorí majú podobné myšlienkové pochody, záujmy, zameranie a zmysľovanie. V opačnom prípade sa môžu cítiť osamotení, nepochopení a vylúčení.
- **Potreba individuálneho prístupu** – tvoria heterogénnu skupinu, ktorá má iné kognitívne schopnosti osobitné vlastnosti, problémové charakteristiky. V edukačnom procese potrebujú individuálny prístup, inú komunikáciu, iné metódy, inštrukcie, aktivity.
- **Modifikácie vo vzdelávaní** – zmena kurikula – foriem, obsahu a metód vzdelávania.

7.1 Formy vzdelávania nadaných detí v škole

Výchova a vzdelávanie nadaných detí je dnes na lepšej úrovni, čo zmenila nová legislatíva, ktorá je v SR účinná od 1. septembra 2008. Zákon definuje základné pojmy, vrátane takých pojmov ako je špeciálne výchovno – vzdelávacie potreby žiaka so špeciálnymi výchovno – vzdelávacími potrebami.

Špeciálna výchovno vzdelávacia potreba je požiadavka na úpravu podmienok, obsahu, foriem, metód a prístupov vo vzdelávaní nielen vzhľadom na zdravotné znevýhodnenie žiaka, ale aj vzhľadom na nadanie žiaka. (Zákon č. 245/2008 a vyhláška č. 307 Z. z. o výchove a vzdelávaní žiakov s intelektovým nadaním) Ale ešte stále to nie je tak, ako by sme všetci chceli a predstavovali si, hlavne rodičia a učitelia, a to tak, aby boli vytvorené také podmienky, aby sa dalo všetko zabezpečiť, veď podľa slov Laznibatovej, J., je každé piate dieťa v Európe nadané.

V minulosti bola preferovaná skôr segregovaná forma vzdelávania a výchovy nadaných, ale stretávala sa s negatívnymi ohlasmi z radov odborníkov. V súčasnej dobe je viac rozšírená integrovaná forma vzdelávania, ale učiteľ v bežnej triede nie je schopný zvládať všetky nároky, ktoré sú na neho kladené a tak zabezpečiť optimálne vzdelávanie nadaného dieťaťa. Tento problém sa čiastočne rieši. Je naozaj dôležité umožniť pedagógom zúčastňovať sa programov, ktoré by im pomohli aj keď nie úplne, ale aspoň čiastočne vybojovať boj s touto problematikou.

Pri výchove a vzdelávaní nadaných Dočkal rozlišuje niekoľko foriem:

- **Segregovaná edukácia, ktorá sa realizuje v :**
 - špeciálna škola internátna
 - špeciálna škola s dennou starostlivosťou
 - špeciálna trieda v bežnej škole
- **Kombinovaná edukácia, ktorá sa realizuje v:**
 - špeciálna trieda, pričom časť vyučovania prebieha v bežnej triede
 - bežná trieda, pričom sa časť vyučovania realizuje v špeciálnej triede, alebo v triedach vyššieho ročníka
 - bežná trieda, pričom časť vyučovania zabezpečuje oddelene špeciálny pedagóg
- **Integrovaná edukácia, ktorá sa realizuje v :**
 - bežná trieda s podporným učiteľom pre nadané deti
 - bežná trieda so zabezpečenými odbornými konzultáciami

- bežná trieda, v ktorej sa o nadané deti stará len kmeňový učiteľ

7.1.1 Segregovaná edukácia

Vzdelávanie tohto typu sa zaisťuje v špeciálnych školách alebo triedach. Detí sú a pohybujú sa len v spoločnosti podobne nadaných detí a sú tak izolované od priemerných vrstovníkov, čo ale podľa odborníkov nerešpektuje zásady normálneho zaradenia sa detí do spoločnosti.

7.1.2 Integrovaná edukácia

Pri tejto forme sa vychádza z toho, že nadané deti sú žiakmi bežnej triedy a učia sa tak fungovať a komunikovať v bežnej spoločnosti.

7.1.3 Kombinovaná edukácia

Využíva obidve možné formy edukácie, kde v určitých oblastiach vyučovania dochádza k vytvoreniu nových študijných skupín. Tak sa rieši problém vyčleňovania nadaných zo spoločnosti priemerných detí.

Pri týchto formách edukácie sa môžu využiť programy, ktorých cieľom je rozvíjať schopnosti dieťaťa a jeho vyhranené záujmy. Hříbková (2005) uvádza a odporúča nižšie uvedené typy programov :

- **Akceleračné programy:** - umožňujú žiakom postupovať vo vybraných predmetoch rýchlejšie oproti svojim spolužiakom. Takýto postup si vyberajú a vyhovuje deťom s rýchlym učebným tempom, využíva sa pri deťoch s matematickým nadaním .Využíva sa v špeciálnych triedach pre nadané deti, v bežných triedach sa dá realizovať veľmi ťažko. Pri integrovanej forme vzdelávania môže dieťa začať chodiť do školy skôr, predčasne, preskočiť ročník v jednom alebo viacej predmetoch alebo môže súčasne absolvovať dva ročníky v jednom

školskom roku. Kmeňový učiteľ môže v rámci svojej triedy skrátiť dobu pre osvojovanie si učiva a dať žiakovi možnosť venovať sa inej aktivite.

- **Obohacujúce programy** - ich úlohou je prehĺbiť, rozšíriť a obohatiť učivo. Žiaci hľadajú nové varianty, možnosti a súvislosti pri riešení nových úloh. Tento tip vzdelávania detí sa využíva a preferuje viac, pretože sa dá využiť i v bežných triedach v rámci integrovanej edukácie. Existujú tri druhy možných prístupov k deťom. Učiteľ môže obohatiť vyučovací proces o využitie mentálnych procesov tak, že žiak sa učí myslieť kreatívne a produkuje nové možnosti riešenia úloh. Veľmi dôležité je prepojenie úloh s reálnym životom, aby jeho práca bola zmysluplná a motivujúca. Učiteľ môže využívať projektové vyučovanie alebo spolupracuje s pedagogicko – psychologickou poradňou a vypracuje individuálny vzdelávací program. Ďalším prístupom je obohacovanie obsahu vyučovania, ktorý je zameraný na rozšírenie a prehĺbenie vyučovacích tématických celkov. Táto forma je vhodná pri obohacovaní v mimoškolských aktivitách a nie je súčasťou učiva v bežnej triede. Dôraz sa kladie na výsledok činností, na hmotné a nehmotné produkty.
- **Skupinové programy** - zoskupujú žiakov podľa ich záujmov alebo podľa stupňa rozvoja schopností detí. Tento druh vyučovania sa dá využiť v škole, kde učiteľ vypracuje viac stupňov obtiažnosti učiva pre diferencované skupiny žiakov. Pri mimoškolských činnostiach sa môžu deti zlučovať do záujmových krúžkov. Delia ich podľa nadania, najviac je krúžkov, ktoré podporujú umelecký a športový talent.
- **Individuálne programy** sa realizujú v bežných triedach a mimo školy. Využívajú sa pri vypracovávaní vzdelávacích potrieb, ale skôr pre zaostávajúce deti ako nadaných žiakov.

8. ORGANIZÁCIE POMÁHAJÚCE NADANÝM DEŤOM

Existuje viacero organizácií, ktoré sa zameriavajú na rozširovanie obzorov talentovaných detí v ich voľnom čase a rozvojom v rámci ich možností. Tieto výnimočné deti potrebujú viacej rozličných aktivít, aby sa vo voľnom čase nenudili a jednotvárna činnosť ich neprestala baviť.

Deti rozvíjajú svoje nadanie nielen v škole ale aj mimoškolské aktivity sú veľkým prínosom, ktoré dopĺňajú medzery v systéme vzdelávania. Organizácie, ktoré pomáhajú rozvíjať potenciál nadaných detí v ČR a SR.

Mensa – vznikla v roku 1946 v Oxforde. Združuje ľudí, ktorých IQ je vyššie ako 130. Združuje dospelých, ale členmi môžu byť aj deti od 10 rokov. Vytvárajú pre nich záujmové skupiny, organizujú hry, letné súťaže a tábory, ale poskytujú aj diagnostické a poradenské služby pre deti predškolského a školského veku. Majú svoju webovú stránku, kde sa o tejto spoločnosti záujemcovia dozvedia všetko potrebné www.mensa.cz. V ČR existuje aj Detská Mensa.

Spoločnosť pre talent a nadanie (STaN – ECHA) vznikla v ČR v roku 1989. Jej hlavným cieľom je informovať a komunikovať s rodičmi, učiteľmi, žiakmi, študentmi i ďalšími odborníkmi. Je predsedníčkou je PhDr. Eva Vondráková. Táto spoločnosť má sídlo v Prahe a tiež má svoju webovú stránku www.nadanedeti.cz.

V Brne na fakulte Sociálnych štúdií je inštitút výskumu detí, mládeže a rodiny, ktorý vzdeláva psychologov, pedagógov, stará sa o zvyšovanie informovanosti o problematike nadaných, skúma ich problémy, potreby a spracováva výskumné projekty. Ich webová stránka je www.nadanedeti.cz.

Existuje aj centrum nadania, ktoré sídli v Prahe, ich internetová stránka je www.centrumnadani.cz. Poskytuje komplexné služby v tejto oblasti, ako sú diagnostiky, záujmové aktivity pre deti, pomáhajú realizovať programy

pre podporu nadania v školách, robia a pripravujú letné a víkendové pobyty pre rodiny s nadanými deťmi, ale aj kurzy pre učiteľov, ktoré sú veľmi dôležité, aby aj učiteľ bol profesijne pripravený na prácu s nadaným dieťaťom.

Ostatné organizácia, ktoré sa zaoberajú prácou s nadanými deťmi sú pedagogicko – psychologické poradne. Nájde ich už skoro v každom väčšom meste, v mieste svojho bydliska. V týchto poradniach psychologovia a špeciálni pedagógovia otestujú dieťa a dajú návrh na ďalšie možné riešenia.

V SR v roku 1979 bol založený Výskumný ústav detskej psychológie a patopsychológie, ktorý sa zaoberá výskumom nadania. V roku 1991 bola založená Spoločnosť pre nadané deti. Vo viacerých väčších mestách sú špeciálne triedy pre nadané deti pri ZŠ, kde sa vyučuje netradičnými formami, s využitím alternatívnych metód.

V SR v Bratislave funguje od 1.9.1993 ZŠ a dnes už aj Gymnázium pre mimoriadne nadané deti, kde je riaditeľkou známa psychologička PhDr. Jolana Laznibatová.

Americká asociácia pre nadané deti (AAGC) vznikla už v roku 1946 v New Yorku. Jej hlavným cieľom je samozrejme pomáhať mimoriadne nadaným deťom. Členovia sa snažia rôznymi formami rozvíjať talenty svojich detí.

Medzinárodná rada pre nadané deti a talentované deti (WCGTC) pôsobí po celom svete, uskutočňuje medzinárodné konferencie, vydáva odborný časopis a vyvíja rôzne ďalšie aktivity pre rozvoj nadania detí, ktoré predstavujú našu budúcnosť.

Na špecializovaných školách ponúkajú deťom aj poobedňajšie aktivity, ktoré sú už čisto záujmové a deti si majú možnosť sami zvoliť krúžok, ktorý budú navštevovať. Sú rozdelené do viacerých odborov – jazyky, šport, počítače, prírodovedné ale i tvorivé, ako je literárny krúžok, športové – futbal, gymnastika, stolný tenis, volejbal, turistika, lyžovanie, tanec, fyzikálny klub,

experimenty z chémie, lego, kreslenie, maľovanie na drevo, receptár, školský časopis, tvorba filmu, počítačové roboty...

V SR je jednou z organizácií, ktorá sa zameriava na talentované deti Zduženie Strom. Cieľom združenia je rozširovanie matematiky medzi deťmi a mládežou, podchytenie talentovaných detí už v mladom veku, rozvíjanie ich talentu a logického myslenia.

9. POPIS PRIESKUMU

V teoretickej časti diplomovej práce sme sa zamerali na všeobecnú oblasť, charakteristiku nadaného dieťaťa, opis a popis nadania, históriu nadania, modely nadania, identifikáciu nadaných jedincov, problémy v práci s nadanými deťmi, inteligenciu, tvorivosť, vplyv rodiny, školy na výchovu a vzdelávanie nadaných, formy vzdelávania nadaných detí, spoluprácu s rodičmi, organizácie pre podporu rozvoja detí s nadaním.

V praktickej časti sme sa zamerali na prácu učiteľov v bežnej škole, aké podmienky vzdelávania má nadané dieťa v bežnej škole, ako učitelia pracujú s nadanými deťmi, aké metódy, formy a prostriedky používajú. Akým spôsobom rozvíjajú talent dieťaťa v podmienkach školy.

9.1 Cieľ a hypotézy prieskumu

Zistiť akými metódami a formami pracujú pedagógovia na bežných základných školách s nadanými deťmi, akým spôsobom rozvíjajú talent dieťaťa v podmienkach školy a aká je spolupráca s rodičmi.

1. **Hypotéza** – Najviac nadaných detí navštevuje bežnú základnú školu. Predpokladáme, že veľa nadaných detí navštevuje bežné typy škôl.
2. **Hypotéza** – Najlepšie výchovno – vzdelávacie výsledky pri vzdelávaní nadaných detí v bežných školách sa dosahujú formou obohacovania, prehlbovania učiva a rozširovania učiva. Predpokladáme, že učitelia sa prikláňajú k obohacovaniu, prehlbovaniu a rozširovaniu učiva pri práci s nadaným dieťaťom v bežnej škole.
3. **Hypotéza** – Práca učiteľa s nadanými deťmi v bežnej škole je veľmi náročná na prípravu učiteľa. Predpokladáme, že práca učiteľa v bežnej triede je veľmi náročná na prípravu, pretože sa musí

venovať deťom priemerným a zamestnať deti nadané, aby na hodine nevyrušovali, mali veľa podnetov na prácu v preberanej oblasti.

4. **Hypotéza** – Najviac detí má matematicko – logické nadanie. Predpokladáme, že učiteľ sa vo svojej praxi stretol najviac s deťmi, ktoré mali matematicko – logické nadanie.
5. **Hypotéza** – Spôsob rozvíjania nadania detí v bežnej škole je formou mimoškolskej činnosti v záujmových útvaroch, krúžkoch, školských kluboch a centrách. Naším predpokladom je, že bežné ZŠ využívajú mimoškolskú činnosť – záujmové útvary, krúžky, školské kluby a centrá na rozvoj nadania, tvorivosti detí.

9.2 Metódy prieskumu

Dotazník a rozhovor štandardizovaný, neštandardizovaný.

9.3 Objekt prieskumu

Učiteľ, dieťa, rodič.

9.4 Harmonogram postupu

Prieskum bol podľa harmonogramu rozdelený do troch etáp:

1. prípravná:

- november – zostavený dotazník pre pedagógov, ktorí pracujú s nadanými deťmi na ZŠ
- vyhotovenie otázok na štandardizovaný rozhovor s deťmi a pedagógom
- príprava neštandardizovaných rozhovorov s výchovnými poradcami a školským psychológom

- oslovenie základných škôl v Trenčianskom kraji

2. realizačná:

- november, december – prebehli stretnutia na ZŠ, rozdanie dotazníkov

- rozhovory – učiteľ, výchovný poradca, školský psychológ, deti, rodičia

3. vyhodnocovacia:

- od januára – spracovanie a vyhodnotenie získaných dát.

Dotazník bol spracovaný matematicko – štatisticky, výsledky znázornené v tabuľkách. Rozhovory spracované.

9.5 Prieskumná vzorka - učiteľ, výchovný poradca a psychológ

9.5.1 Charakteristika prieskumnej vzorky

Oslovili sme štyri základné školy v Trenčianskom kraji, požiadali sme riaditeľov škôl, či môžeme urobiť prieskum na ich školách. Vysvetlili sme im cieľ nášho prieskumu. Riaditelia nás odporučili na výchovné poradkyne, s ktorými nám zabezpečili stretnutie. Po dohovore s každou výchovnou poradkyňou sme sa stretli, vysvetlili sme im problematiku nášho prieskumu. Každá výchovná poradkyňa bola ochotná s nami spolupracovať. Požiadali sme o rozhovor aj učiteľov, jedna pani učiteľka bola ochotná sa s nami porozprávať.

9.5.2 Rozhovor s pani učiteľkou – štandardizovaný (Príloha B)

- 1. otázka -** Akým spôsobom si rozširujete svoje znalosti v oblasti špecializácie sa na prácu s nadanými deťmi?

2. **otázka** - Je náročná príprava na vyučovanie, jednotlivé hodiny pre nadané deti?
3. **otázka** - S akým typom nadania sa najčastejšie stretávate?
4. **otázka** - Máte dlhoročnú pedagogickú prax, viete rozpoznať nadané dieťa a nepovažovať ho za problémové?
5. **otázka** - Z vašich pedagogických skúseností, k akému druhu výchovy a vzdelávania nadaných detí sa prikláňate?

Odpovede pani učiteľky:

1. **odpoveď:** „Snažím sa čo najužšie spolupracovať s pedagogicko – psychologickou poradňou, školským pedagógom, výchovným poradcom na škole a hlavne s rodičmi a s ostatnými pedagógmi. Sebavzdelávaním si hľadám materiály s danou tematikou v knižniciach, hlavným zdrojom je internet, kde získavam informácie ako pracujú školy pre nadané deti, zaujíma ma program Apregon PhDr. Jolany Laznibatovej, snažím sa o programe získať čo najviac informácii, je ojedinelý na Slovensku aj v okolitých štátoch. Čítam rôzne publikácie, Učiteľské noviny, Pedagogickú revue, Vychovávateľa a všetky dostupné materiály. Je to náročné na čas, ale moje povolanie je mi poslaním.“
2. **odpoveď:** „Určite áno, pretože sa pripravujem na hodiny pre ostatné deti a musím sa pripraviť na prácu s nadanými deťmi, čiže je veľmi dôležité skombinovať individuálne plány nadaných detí s platnými osnovami pre daný ročník. Pri vyučovaní využívam metodické pomôcky ako sú rébusy, hádanky, hlavolamy, rôzne hry, zadávam deťom projekty, snažím sa im učivo prehľbiť, zaujať ich, zamestnať, aby nemali čas vyrušovať a narúšať prácu ostatných detí.“
3. **odpoveď:** „Mám skúsenosti s prácou detí, ktoré majú všeobecné nadanie pre nich je charakteristické logické myslenie, pružnosť, kreativita, šikovnosť. Najlepšie sa rozpozná nadanie matematicko –

logické. Stretávam sa aj s deťmi, u ktorých sa prejavuje nedôvera vo vlastné schopnosti, s deťmi, ktoré sú v triede prirodzenými vodcami a svoje schopnosti využívajú na vodcovstvo, ale aj také, ktoré sa veľmi málo snažia zapojiť do kolektívu, stránia sa ho, i keď ich kolektív medzi seba prijal a nepokladá ich za niečo viac, pretože sú šikovnejší a nepotrebujú toľko času na učenie a prípravu.“

- 4. odpoveď:** „Moja pedagogická prax je už dlhá, takže som sa s nadanými deťmi stretla určite aj na začiatku mojej práce, ale vtedy som ich nevedel rozpoznať a považoval som ich za deti, ktoré majú problémy so správaním, ale šikovné, možno som ich svojim správaním, ktoré som vtedy považovala za správne, utlmila v ich rozvoji. Teraz, keď sa nadaným deťom venuje zvýšená pozornosť a dostupných informácií je viac snažím sa rozpoznať nadané dieťa, spolupracovať s rodičom a ak treba aj s pedagogicko – psychologickou poradňou a pripraviť pre dieťa najvhodnejšiu formu vzdelávania. Je to náročné, ale snažím sa, som tu pre deti.“
- 5. odpoveď:** „Mám už niekoľko rokov odučených, nejaké tie skúsenosti s prácou detí, ale aj s prácou s rodičmi, takže môj názor je taký, že najvhodnejšia forma vzdelávania nadaných detí je rozširovanie, prehľbovanie a obohacovanie učiva, aby deti boli v spoločnosti detí bežnej triedy, využívania vhodných učebných pomôcok a metód. Ak v nejakom predmete vyniká absolvovať ho vo vyššom ročníku, pripravovať dieťa na prestup do 8. ročných gymnázií. Môj názor je, že úplná segregácia nie je najvhodnejším riešením, i keď som sa stretla s dieťaťom, ktoré nezvládalo svoje nadanie v bežnej triede, z čoho vyplýva, že všetko závisí od dieťaťa, od postoja rodičov a doporučení psychológa.“

9.5.3 Rozhovor so školským psychológom – neštandardizovaný

Z rozhovoru so školským psychológom, sme sa dozvedeli, že má bohaté skúsenosti v oblasti detskej psychológie, ale viac sa stretáva s klientmi, ktorí majú iný druh problémov, pretože nepôsobí ako psychológ na škole pre nadané deti. Samozrejme ho navštevujú so svojimi problémami rodičia s nadanými deťmi, snaží sa im poradiť ako postupovať, ako sa správať ku svojim deťom, pretože sú svojim spôsobom „iné“ a hlavne keď majú súrodencia vznikajú určité problémy. Rodičia sú vo všeobecnosti najdôležitejšou osobou, vzorom pre svoje deti. Slová psychológa ...“ dieťa od narodenia napodobňuje všetko čo vidí a tým sa učí...” Najčastejšie sa stretáva vo svojej práci s nadanými deťmi, čo majú problémy so správaním, začlenením sa do kolektívu, ak navštevujú bežnú školu. Deťom sa snaží vysvetliť, aké je dôležité, aby mali svoje predstavy o budúcnosti, ujasnili si čo ich baví, zaujíma a nie, aké majú ambície rodičia. Hlavne rodičom radí aké druhy a formy vzdelávania sú vhodné pre ich dieťa podľa jeho nadania a emocionálneho vývinu. Z rozhovoru sme sa dozvedeli, že rovnako ako aj iní jeho kolegovia, je zástancom kombinovanej formy výchovy a vzdelávania nadaných detí i keď táto forma vzdelávania nie je všade možná, má svoje objektívne aj subjektívne problémy. V individuálnych prípadoch je za segregáciu.

Na záver povedal, „najdôležitejšie pri riešení problémov s nadanými deťmi je vytvárať podmienky pre rozvoj nadania vo výchovno – vzdelávacom procese, príprava odborníkov pre prácu s nadanými deťmi a mládežou, predovšetkým príprava pedagogických zamestnancov, učiteľov, vychovávateľov, školských pedagógov, zamestnancov poradní ale aj dobrovoľníkov. Dôležité je podchytiť nadané deti čo najskôr a identifikovať ich.“

9.5.4 Rozhovory s výchovnými poradcami na ZŠ – neštandardizované

Najdôležitejšie informácie pre náš prieskum sme získali pri rozhovoroch s výchovnými poradcami. Pracujú s deťmi, pomáhajú im riešiť ich problémy, s učiteľmi, spolupracujú s psychológmi, tým získavajú najviac informácií. Zastávajú prácu „špeciálneho pedagóga.“

Zhodli sa v tom, že počas svojej praxe sa stretli len s veľmi malým počtom identifikovaných nadaných detí. Na školách pribúda nadaných detí, preto majú vytvorené alternatívy na vzdelávanie nadaných detí v bežnej škole, podľa druhu a stupňa nadania. Vytvárajú individuálne výchovné programy pre nadané deti podľa ich potrieb. Zmenou legislatívy platnej od 1. septembra 2008 majú viacej možností.

Stretávajú sa s prípadmi, že učitelia upozornia rodiča, že ich dieťa má určitý druh nadania, ale rodič neprejavil záujem o identifikáciu dieťaťa z rôznych dôvodov. Nemajú možnosti, aby dieťa navštevovalo triedu pre nadané deti, i keď v Trenčianskom kraji je škola, ktorá pracuje s nadanými deťmi a dosahuje veľmi dobré výsledky. Pracuje podľa príkladu a dlhoročných skúseností Jolany Laznibatovej. Stretávajú sa aj s paradoxmi, kedy rodič má pocit, že dieťa je nadané, ale dieťa je len veľmi bystré. Rodičia sa mu veľmi venujú pri príprave na vyučovanie, robia s nimi úlohy popredu, aby dieťa v triede vynikalo. Podľa názoru výchovných poradcov, to nemá dobrý vplyv na dieťa, pretože ho rodič zaťažuje. Takéto deti sa stávajú problémové, majú neadekvátne správanie pri vyučovaní. Stretli sa aj s prípadmi, kedy sa prospech detí veľmi zhoršil. Pri rozhovoroch s deťmi, deti obviňujú svojich rodičov, že ich nútia do niečoho, čo nepotrebujú a nebaví ich. Veľa rodičov núti deti navštevovať rôzne krúžky, chcú si naplniť svoje sny a nedbajú nato, čo baví ich deti o čo majú záujem. Samozrejme, že s každým dieťaťom sa musí pracovať individuálne, i keď pri počte detí v triede je to veľmi náročné. Učiteľ je ten, ktorý musí rozpoznať nadanie, záujmy dieťaťa, rozvíjať a podporovať jeho talent v záujmových útvaroch, krúžkoch, školských kluboch a centrách. Veľmi dôležitá je spolupráca s rodičmi, stretnutia, pohovory a nájsť najlepšiu cestu na rozvoj nadania, talentu, schopností tak, aby dieťa nestratilo svoje detstvo, ale

svoje schopnosti rozvíjalo vo svoj prospech a vedelo ich využiť v ďalšom štúdiu.

9.5.5 Analýza rozhovorov

Z rozhovorov s výchovnými poradkyňami sme zistili, že učitelia sú viac informovaní ako pracovať s nadanými deťmi, je to aj otázka legislatívy a dostupnosti informácií z odbornej literatúry, internetu a médií. Učitelia si z vlastnej iniciatívy prehlbujú svoje znalosti o problémoch, ktoré vznikajú pri práci a vzdelávaní nadaných detí. Nadaných detí je čoraz viac v triedach a učiteľ musí s nimi pracovať. Aj keď je už oveľa viac ZŠ, ktoré majú triedy pre nadané deti, stále najviac nadaných detí navštevuje bežné školy. Nie všetkým nadaným deťom je umožnené navštevovať takéto triedy a školy z rôznych dôvodov, hlavne z rodinných dôvodov – dochádzanie, ekonomické problémy, nadané deti zo sociálne menej podnetného prostredia. Učiteľ je ten, ktorý by mal byť pripravený na prácu s nadanými deťmi a pracovať s nimi.

Autorka z rozhovorov zistila, že učitelia nie sú za akceleráciu vzdelávania nadaných detí, dieťa má nerovnomerný vývin a niekedy by urýchlenie mohlo dieťaťu skôr ublížiť. Prikláňajú sa k názoru, že učivo by sa malo obohacovať, prehĺbovať a rozširovať, deti vyučovať novými metódami, ktoré naplnia ich požiadavky, schopnosti a zamestnajú ich počas vyučovacej hodiny, tak aby nevyrušovali ostatné deti. Z toho vyplýva, že práca učiteľa v bežnej triede je veľmi náročná na prípravu. Učiteľ musí byť kreatívny, vymýšľať alternatívne úlohy, nové metódy, aby sa mohol venovať ostatným deťom, je to pre neho výzva.

Z rozhovor s výchovnými poradcami sme sa dozvedeli, že učitelia využívajú pri svojej práci s nadanými deťmi nové metódy, o ktorých sme hovorili v teoretickej časti.

Najdôležitejšia je spolupráca s rodičmi a pedagogicko – psychologickými poradňami z dôvodu vytvorenia optimálnych podmienok pre

jeho vzdelávanie. Výchovní poradcovia mali rovnaký názor v tom, že pre nadané dieťa je dôležité zo sociálneho a emocionálneho vývinu, aby pracovalo aj s deťmi priemernými. A to z dôvodu, že v bežnom živote sa nebudú stretávať len s ľuďmi, ktorí sú nadaní, ale aj ich partner alebo dieťa, nemusí byť mimoriadne nadané. Musia pracovať a žiť s ľuďmi z bežnej populácie. Ak je však dieťa mimoriadne nadané a identifikované, lebo to je podmienkou prijatia do škôl so špeciálnymi triedami, navštevovali ZŠ pre nadané deti, alebo aby predmety v ktorých vynikajú, absolvovali vo vyšších ročníkoch. Podľa slov výchovných poradcov detí, ktoré navštevujú bežné triedy, odchádzajú na osemročné gymnáziá.

9.6 Prieskumná vzorka - nadané dieťa

9.6.1 Charakteristika prieskumnej vzorky

Na jednej základnej škole nám výchovná poradkyňa sprostredkovala stretnutie s deťmi, ktoré sú podľa nej a vyučujúcich učiteľov nadané. Stretli sme sa po vyučovaní v školskom klube. Autorka deťom vysvetlila, že píše diplomovú prácu o nadaných deťoch, ktoré navštevujú bežnú školu. Deti odpovedali na dané otázky bezprostredne.

9.6.2 Rozhovor s nadanými deťmi (Príloha C)

Otázky položené nadaným deťom – štandardizovaný rozhovor

- 1. otázka** – Koľko máš rokov a do ktorej triedy chodíš?
- 2. otázka** – Aký predmet alebo čo najradšej robíš v škole?
- 3. otázka** – Pani učiteľka ti dáva podľa teba dosť úloh a zadaní, ktoré ťa bavia a nie sú pre teba jednoduché?

4. **otázka** – Máš v triede veľa priateľov?
5. **otázka** – Čo ťa v škole najviac zaujíma a čo by si zrušil?
6. **Otázka** – Vyhovuje ti trieda do ktorej chodíš?
7. **Otázka** – Navštevuješ záujmové krúžky?
8. **Otázka** – Dáš si prihlášku na osemročné gymnázium?

9.6.3 Analýza rozhovoru

Z rozhovoru vyplynulo, že deti chodia do štvrtej a piatej triedy a majú deväť, desať a jedenásť rokov. Detí bolo desať, šesť chlapcov a štyri dievčatá. Chlapci mali najradšej matematiku a telesnú výchovu. Dievčatá cudzie jazyky, výtvarnú výchovu a hudobnú výchovu - spev. Na otázku čo majú v škole najradšej, odpovedali: predmety, v ktorých vynikajú, ale zaujímajú ich aj iné predmety napr. zemepis, prírodopis. V škole by nič nezrušili, chodia do nej radi. Sú spokojní aj vo svojich triedach, majú tam svojich kamarátov, nepovažujú ich za „bifľošov.“ Majú svojich obľúbených učiteľov, ktorí im hodiny spestrujú rôznymi metódami a hrami, učitelia im zadávajú úlohy a potom pracujú samostatne. Rady pracujú s interaktívnou tabuľou a s počítačom. Páči sa im, keď dostanú za úlohu vypracovať prezentácie. Navštevujú záujmové krúžky ako je práca s počítačom, mladý matematik, jazykové krúžky, futbalový, florbalový, stolnotenisový, jeden chlapec chodí súkromne na tenis. Dievčatá navštevujú základnú umeleckú školu, kde si rozvíjajú svoj talent v speve, hraní na klavír a v kreslení. Z rozhovoru s deťmi sme sa dozvedeli, že majú aj iné záujmy, čítajú encyklopédie, knihy o prírode, hlavne o zvieratách. Každé dieťa má doma nejaké zvieratko, o ktoré sa stará, psíka, korytnačku, škrečka. Z rozhovoru vyplynulo, že chcú po piatej triede prestúpiť na osemročné gymnáziá, bilingválne, športové, kde budú môcť viac rozvíjať svoje nadanie a talent. Dievčatá, ktoré navštevujú základnú umeleckú školu budú ďalej chodiť do svojej školy. Od detí sme sa dozvedeli, že stále

majú samé jednotky a tešia sa na štúdium na gymnáziách a možno im bude za ZŠ smutno, hlavne za kamarátmi. Poďakovali sme deťom za rozhovor a popriali sme im, aby boli v škole úspešní a splnili sa im ich sny a predstavy.

Analýzou rozhovoru sme zistili, že deti majú všeobecné nadanie, všestranné záujmy a až ďalším štúdiom sa ich záujmy vyhrania.

9.7 Prieskumná vzorka - rodičia nadaného dieťaťa

9.7.1 Charakteristika prieskumnej vzorky

Autorka oslovila aj rodičov tých detí, ktoré sú podľa nej a vyučujúcich učiteľov nadané a traja rodičia boli ochotní sa s nami porozprávať. Stretli sme sa po vyučovaní v školskom klube. Autorka rodičom vysvetlila, že píše diplomovú prácu o nadaných deťoch, ktoré navštevujú bežnú školu. Atmosféra bola príjemná, rodičia ochotne odpovedali na otázky.

9.7.2 Analýza rozhovoru s rodičmi

Rodičia sú vysokoškolsky vzdelaní a majú ešte jedno staršie dieťa, ktoré tiež dosahuje dobré výsledky v škole. Z rozhovoru sme sa dozvedeli, že ich deti už od troch, štyroch rokov prejavovali známky talentu, podporovali ich v tom nenásilnou formou. Snažili sa im venovať čo najviac. Neboli presvedčení, že ich dieťa je až také výnimočné, tak nenavštívili žiadnu poradňu. Po nástupe do školy s nimi nemali žiadne problémy, deti sa ľahko učili aj stále dosahujú v škole vynikajúce výsledky, z čoho majú radosť. Deti majú svoje záujmy, v ktorých ich podporujú. Navštevujú záujmové krúžky, kde sa ich talent rozvíja. Po rozhovore s výchovnou poradkyňou sa rozhodli, že dajú deti na osemročné gymnáziá. Sú spokojní s prístupom učiteľov k deťom, metódami, formami a prostriedkami, ktoré využívajú pri vzdelávaní ich detí

učitelia na základnej škole, ale sú presvedčení, že na gymnáziách sa ich talent bude rozvíjať lepšie a vyšpecifikuje sa ich nadanie. Ich deti sú bezproblémové, v kolektíve detí obľúbené, tak sú presvedčení, že so zmenou kolektívu a školy nebudú mať problémy a deti samé chcú ísť na osemročné gymnázia. Veria, že im to len prospeje a budú stále vynikajúcimi žiakmi a budú im robiť radosť.

9.8 Dotazník (Príloha A)

9.8.1 Charakteristika prieskumnej vzorky

Na každej škole nás cez veľkú prestávku zaviedli do zborovne, kde všetkým prítomným učiteľom sme vysvetlili, že pracujeme na diplomovej práci, ktorá sa zaoberá problematikou vzdelávania nadaných detí v bežných školách a požiadali sme ich o vyplnenie dotazníka. Dotazník nám vyplnilo 20 pedagógov, ktorí pôsobia na základných školách a vyučujú v bežných triedach. Dotazník bol anonymný, zatvorený

9.8.2 Analýza dotazníka

- 1. otázka:** Pýtali sme sa na pohlavie a vek. Nemuseli odpovedať, ale všetkých 20 učiteľov, ktorí vyplnili dotazník, nám odpovedalo. Predpokladáme, že na základných školách pracuje viac žien ako mužov, ich vek je do 45 rokov.

Tab.1: Demografická tabuľka

Škola	P	Ž/M	Vek respondenta		
			Do 35	Do 45	Viac
ZŠ 1	5	5/0	3	1	1
ZŠ 2	5	5/0	2	2	1
ZŠ 3	5	5/0	3	2	0
ZŠ 4	5	5/0	4	1	0
Spolu	20	20/0	12	6	2

Zdroj: vlastný

Poznámka:

ZŠ 1,2,3,4 – nemenovaná základná škola v Trenčianskom kraji

P – počet respondentov, vyplňujúcich dotazník

Ž/M – žena, muž

Náš predpoklad, že na základných školách pracuje viac žien ako mužov sa nám potvrdil na 100%, predpoklad, že ich vek je do 45 rokov sa nám potvrdil, 60% učiteľov má vek do 35 rokov, 30% učiteľov má vek do 45 rokov a 10% učiteľov je starších ako 45 rokov. Naše zistenia nemôžeme z dotazníka zovšeobecňovať, pretože naša výskumná vzorka bola malá. Ale zistili sme, že na základných školách pracujú mladí učitelia, ktorí sú plní elánu, majú chuť sa stále vzdelávať a sú schopní zabezpečiť adekvátne vzdelávanie pre nadané deti aj na bežnej škole.

- 2. otázka:** Máte v triedach, v ktorých teraz učíte, nadané dieťa?
 Predpokladáme, že učitelia majú vo svojich triedach nadané deti.

Tab.2: Počet nadaných detí

Škola	Áno	Nie
ZŠ 1	4	1
ZŠ 2	3	2
ZŠ 3	2	4
ZŠ 4	5	0
Spolu	14	6

Zdroj: vlastný

70% percent učiteľov odpovedalo kladne. Tým sa náš predpoklad, že majú v triedach nadané deti potvrdil. Tým sa nám potvrdila i hypotéza, že

bežné školy navštevuje viac nadaných detí. Vzhľadom na demografickú situáciu Slovenska nemôžeme mať veľa špeciálnych tried a stavať na nich vzdelávanie nadaných detí.

- 3. otázka:** Ste za obohacovanie, prehlbovanie a rozširovanie učiva pri vzdelávaní nadaných detí? Náš predpoklad je, že pedagógovia zastávajú názor, že učivo nadaného dieťaťa sa má prehlbovať, rozširovať a obohacovať.

Tab.3: Metóda práce s nadanými deťmi

Škola	Áno	Nie
ZŠ 1	5	0
ZŠ 2	5	0
ZŠ 3	5	0
ZŠ 4	5	0
Spolu	20	0

Zdroj: Vlastný

Náš predpoklad, že učitelia sú na bežných školách pri práci s nadanými deťmi za metódy vyučovania formou prehlbovania, rozširovania a obohacovania učiva, sa nám potvrdil na 100% . Usudzujeme, že vychádzajú zo svojich skúseností s prácou s nadanými deťmi.

- 4. otázka:** Využívate obohacovanie, rozširovanie a prehlbovanie učiva na svojich vyučovacích hodinách? Predpokladali sme, že väčšina učiteľov využíva obohacovanie a prehlbovanie učiva pri práci s nadanými deťmi.

Tab.4: Forma práce s nadanými

Škola	Áno	Nie
ZŠ 1	5	0
ZŠ 2	5	0
ZŠ 3	5	0
ZŠ 4	5	0
Spolu	20	0

Zdroj: vlastný

Náš predpoklad, že pri vyučovaní nadaných detí využívajú obohacovanie a prehlbovanie učiva sa nám potvrdil. 100% učiteľov

odpovedalo kladne. Usudzujeme, že tak odpovedali zo svojich skúseností s prácou s nadanými deťmi. Dôležité je učivo obohacovať a prehĺbovať a rozširovať. A túto formu využívajú pri práci s nadanými deťmi. Čo sa nám potvrdilo z predchádzajúcej otázky.

5. otázka: Myslíte si, že bežná škola je schopná naplniť potreby nadaných detí vo vzdelávacom procese? Predpokladáme, že ak nie sú vytvorené podmienky a učitelia nemajú správny prístup a metódy, formy, prostriedky, nedá sa dosiahnuť výsledok, ktorý by naplňal všetky atribúty pre vzdelávanie nadaných detí.

Tab.5: Naplnenie potrieb vzdelávania nadaných detí v bežnej škole

Škola	Áno	Nie	Ak sú vytvorené podmienky
ZŠ 1	2	1	2
ZŠ 2	2	1	2
ZŠ 3	1	0	4
ZŠ 4	2	1	2
Spolu	7	3	10

Zdroj: vlastný

Náš predpoklad sa splnil, i keď nie úplne jednoznačne, čo vyplýva z tabuľky. Učitelia sú toho názoru, že ak sú vytvorené podmienky na škole, výchova a vzdelávanie nadaných detí môže byť úspešné. 50% učiteľov sa vyjadrilo, že ak má škola vytvorené podmienky, môže byť vzdelávanie nadaných na bežnej škole naplnené. 35% percent učiteľov odpovedalo kladne. Náš záver je, že ak je na škole veľa a rozmanitých podnetov na rozvoj nadaného dieťaťa hlavne mimoškolskej činnosti, nároky dieťaťa môžu byť splnené. Čo učiteľ nedosiahne na hodine, dieťa si doplní v záujmových útvaroch.

6. otázka: Rozvíjate talent na vašej škole nadaných detí formou mimoškolskej činnosti, v záujmových útvaroch, krúžkoch, školských kluboch a centrách? Predpokladáme, že na bežnej škole, kde nie sú úplne vytvorené podmienky pre vzdelávanie nadaných detí, dôležitú úlohu zohrávajú záujmové útvary, krúžky, školské kluby a centrá.

Tab.6: Rozvíjanie talentu formou mimoškolskej činnosti

Škola	Áno	Nie	Určite áno
ZŠ 1	0	0	5
ZŠ 2	0	0	5
ZŠ 3	0	0	5
ZŠ 4	0	0	5
Spolu	0	0	20

Zdroj: vlastný

Náš predpoklad je správny, v bežnej škole sa snažia rozvíjať talent dieťa formou mimoškolskej činnosti vlastnými záujmovými útvarmi, krúžkami, školských klubov a centier.

20 respondentov odpovedalo kladne čo je 100%, z toho predpokladáme, že ak chce bežná škola dať zodpovedajúce vzdelanie nadaným deťom, musí ich schopnosti, nadanie, talent rozvíjať v mimoškolskej činnosti. Veľa krúžkov, ktoré pracujú pod vedením skúsených odborníkov z danej oblasti, alebo učiteľov, obohatí a rozvíja talent dieťa. Dieťa posunú smerom vpred, k výkonom, ktoré sa prejavia v úspechoch na rôznych olympiádach, súťažiach v rôznych oblastiach, či už športových alebo umeleckých. Zaujímavé sú pre deti krúžky tvorivé, ako napr. programátorské, vyrábanie robotov, filmové, tanečné a mnohé iné, ktoré podporujú a rozvíjajú tvorivosť dieťa. Týmto spôsobom naplňa bežná ZŠ požiadavky na výchovu a vzdelávanie nadaných detí.

- 7. otázka:** S akým druhom nadania ste sa vo svojej praxi najčastejšie stretli?
 Naším predpokladom je matematicko – logické, pretože sa dá najľahšie identifikovať.

Tab.7: Druh nadania

Škola	M/L	H/V	J	T
ZŠ 1	3	2	1	0
ZŠ 2	2	0	2	0
ZŠ 3	2	2	1	0
ZŠ 4	0	1	1	3
Spolu	7	5	5	3

Zdroj: vlastný

Poznámka:*M/L: matematicko - logické**H/V: hudobné a výtvarné**J: jazykové**T: telesné*

Predpoklad, že sa učitelia stretli najviac s deťmi s matematicko - logickým nadaním sa nám potvrdil, 35% učiteľov odpovedalo kladne, usudzujeme, že matematicko – logické nadanie sa dá najľahšie odhaliť, dieťa je kreatívne, má logické uvažovanie, s ľahkosťou rieši problematické úlohy, má otázky, ktoré nás až prekvapujú, riešia veci do hĺbky, snažia sa nájsť nové postupy riešenia. 25% učiteľov sa stretlo najčastejšie s nadaním umeleckým. Tento druh nadania sa tak isto veľmi ľahko odhalí, pretože aj laik vidí, že dieťa krásne kreslí. Dieťa má cit pre farby, vidí, to čo mi nevidíme, má cit pre esteticko a krásno. Hudobné nadanie sa tiež dá ľahko rozpoznať, dieťa krásne spieva, má cit pre rytmus, dokáže hrať na viacerých hudobných nástrojoch, nehrá a nespieva len podľa nôt, ale dokáže s presnosťou interpretovať počuté. 25% učiteľov sa stretlo najčastejšie s deťmi jazykovo nadanými. Deti sa učia jeden jazyk a s ľahkosťou sa naučia ďalší pozeraním programov na televízii v inom jazyku. 15% učiteľov s telesným nadaním, veľa detí je obratných a fyzicky zdatných, ale len niektoré dosahujú mimoriadne výsledky v určitom druhu športu.

8. otázka: Stretli ste sa vo svojej pedagogickej praxi s identifikovaným nadaným dieťaťom? Naš predpoklad je, že veľa detí nadaných nie je identifikovaných, tak sa s nimi nestretli pri svojej práci.

Tab.8: Identifikované dieťa

Škola	Áno	Nie
ZŠ 1	1	4
ZŠ 2	2	3
ZŠ 3	2	3
ZŠ 4	0	5
Spolu	5	15

Zdroj: vlastný

Náš predpoklad sa potvrdil, viac učiteľov s identifikovaným dieťaťom nepracovalo. 75% učiteľov odpovedalo záporne, z toho usudzujeme, že rodičia nedali svoje dieťa identifikovať, či už na podnet učiteľa, alebo niekoho iného. Opýtaní učitelia predpokladáme, sa nestretli s nadaným dieťaťom, ktoré by považovali za dieťa s poruchami správania, alebo s poruchou učenia a problémy dieťaťa by museli riešiť s rodičmi spolu s psychológom.

9. otázka: Je podľa vášho názoru informovanosť učiteľov ako pracovať s nadaným dieťaťom dnes lepšia? Predpokladáme, že áno, zmenou školského zákona a dostupnosťou informácií na internete a iných informačných zdrojov, majú učitelia možnosť získať informácie ako pracovať s nadaným dieťaťom.

Tab.9: Dostupnosť informácií o vzdelávaní nadaných

Škola	Áno	Určite áno	Nie
ZŠ 1	4	1	0
ZŠ 2	3	2	0
ZŠ 3	2	3	0
ZŠ 4	4	1	0
Spolu	13	7	0

Zdroj: vlastný

Predpoklad sa nám potvrdil, každý učiteľ, ktorý má záujem o informácie ako vychovávať a vzdelávať nadané deti má dostatok informácií na rôznych informačných zdrojoch a odbornej literatúry, publikácií, odborných časopisoch a novinách pre učiteľov. 100% učiteľov odpovedalo kladne, z toho vyplýva, že každý učiteľ, ktorý má záujem sa vzdelávať si nájde svoj zdroj, z ktorého čerpá.

10. otázka: Je podľa vás práca s nadaným dieťaťom ťažšia v bežnej triede ako s bežným žiakom. Predpokladáme, že práca s nadaným dieťaťom v bežnej triede je náročná a vyžaduje si dôkladnú prípravu vyučovacej hodiny, aby bolo zamestnané nadané dieťa.

Tab.10: Náročnosť práce s nadaným dieťaťom

Škola	Áno	Nie	Určite áno
ZŠ 1	1	0	4
ZŠ 2	0	0	5
ZŠ 3	0	0	5
ZŠ 4	0	0	5
Spolu	1	0	19

Zdroj: vlastný

Predpoklad sa nám potvrdil, práca s nadaným dieťaťom v bežnej triede je oveľa náročnejšia, hlavne na prípravu. 100% učiteľov odpovedalo kladne, z čoho dedukujeme, že ak chce učiteľ vysvetliť učivo, jeho forma musí byť zaujímavá a pre nadané deti podnetná. Ak s ostatnými deťmi musí látku opakovať, musí nadané dieťa zamestnať inou činnosťou, aby na hodine nevyrušovalo. Dieťa, ale nesmie nahrádzať rolu učiteľa.

11. otázka: Kto sa má podľa vás podieľať na upozornení, že dieťa má talent, je nadané, má mimoriadne schopnosti? Predpokladáme, že odpovede učiteľov budú, že učiteľ, rodič ale i dieťa alebo jeho spolužiak, že dieťa prejavuje určitý druh nadania, ktorému sa treba individuálne venovať a rozvíjať ho. Ale učiteľ je ten, ktorý by to mal rozoznať, či ide o dieťa bystré alebo nadané.

Tab.11: Kto upozorní na nadanie dieťaťa

Škola	Učiteľ	Rodič	Dieťa/Spolužiak	Všetci
ZŠ 1	0	0	0/0	5
ZŠ 2	1	1	0/0	3
ZŠ 3	2	2	0/0	1
ZŠ 4	1	1	0/0	3
Spolu	4	4	0/0	12

Zdroj: vlastný

Predpoklad sa nám potvrdil, učителиa sú toho názoru, že všetci sa podieľajú na upozornení, že dieťa prejavuje známky nadania. To, že učiteľ je ten, ktorý má najväčšie predpoklady, aby identifikoval dieťa ako nadané, sa nám nepotvrdil. 60% učiteľov odpovedalo, že všetci, ktorí sú v priamej blízkosti dieťaťa a strávia s ním veľa času, môžu dať podnet na to, že dieťa je iné.

12. otázka: Sú bystré a nadané deti z vašich skúseností v praxi v kolektíve detí obľúbené? Predpokladáme, že nadané deti z pohľadu ostatných detí v kolektíve nie sú veľmi obľúbené.

Tab.12: Obľúbenosť nadaných detí v bežných triedach

Škola	Áno	Ani nie	Nie
ZŠ 1	2	2	1
ZŠ 2	3	1	1
ZŠ 3	1	3	1
ZŠ 4	5	0	0
Spolu	11	6	3

Zdroj: vlastný

Predpokladali sme, že bystré a nadané deti nie sú v kolektíve obľúbené, ale podľa výsledkov z dotazníka, sa náš predpoklad nepotvrdil. Podľa učiteľov, ktorí dotazník vyplňali, sú deti v kolektíve obľúbené. 55% učiteľov odpovedalo kladne.

13. otázka: Jedným zo spôsobov, ako nadané dieťa vychovávať a vzdelávať v bežnej škole je akcelerácia, súhlasíte s ním? Predpokladáme, že učителиa s týmto druhom vzdelávania nesúhlasia.

Tab.13: Vzdelávanie dieťaťa formou akcelerácie

Škola	Áno	Nie	Asi nie
ZŠ 1	1	2	2
ZŠ 2	0	2	3
ZŠ 3	2	1	2
ZŠ 4	1	2	2
Spolu	4	7	9

Zdroj: vlastný

Z odpovedí učiteľov sa náš predpoklad potvrdil, učitelia nie sú zástancami akcelerácie pri vzdelávaní detí. 80% učiteľov odpovedalo záporne, z čoho vyvodzujeme, že akcelerácia je vhodná len pre deti, ktoré sú sociálne a emotívne vyspelé a dokážu pracovať v triede so staršími žiakmi. Vývin nadaných detí je nevyrovnaný. Niektoré vyhľadávajú spoločnosť starších kamarátov, iné rovesníkov.

14. otázka: Pri práci s nadaným dieťaťom je dôležitá úzka spolupráca s rodičmi. Máte dobré skúsenosti so spoluprácou s rodičmi? Predpokladáme, že učitelia majú dobré skúsenosti so spoluprácou s rodičmi.

Tab.14: Spolupráca učiteľa s rodičom

Škola	Áno	Nie	Určite áno
ZŠ 1	2	0	3
ZŠ 2	3	1	1
ZŠ 3	4	1	0
ZŠ 4	2	1	2
Spolu	11	3	6

Zdroj: vlastný

Učitelia majú dobré skúsenosti so spoluprácou s rodičmi, čo potvrdila naša tabuľka. 85% učiteľov odpovedalo kladne. Naš predpoklad, že rodičia úzko spolupracujú s učiteľmi, sa nám potvrdil.

15. otázka: Je to pre vás výzva mať v triede nadané dieťa? Predpokladáme, že pre každého učiteľ je výzvou, mať nadané dieťa v triede.

Tab.15: Nadané dieťa v triede

Škola	Áno	Určite áno	Nie
ZŠ 1	2	3	0
ZŠ 2	3	2	0
ZŠ 3	2	3	0
ZŠ 4	4	1	0
Spolu	11	9	0

Zdroj: vlastný

Na otázku, či je pre učiteľ výzva mať nadané dieťa v triede odpovedalo všetkých 20 respondentov kladne, čo predstavuje 100%. Náš predpoklad sa potvrdil v plnej miere.

16. otázka: Chceli by ste vyučovať na škole, ktorá má triedy pre mimoriadne nadané deti? Predpokladáme, že učitelia by radi pracovali v škole, ktorá má triedy pre mimoriadne nadané deti.

Tab.16: Záujem pracovať s mimoriadne nadanými deťmi

Škola	Áno	Určite áno	Asi nie
ZŠ 1	4	1	0
ZŠ 2	3	2	0
ZŠ 3	2	3	0
ZŠ 4	2	2	1
Spolu	11	8	1

Zdroj: vlastný

Z odpovedí učiteľov vyplýva, že ba radi vyučovali na základných školách, ktoré majú triedy pre mimoriadne nadané deti. 95% učiteľov odpovedalo kladne. Náš predpoklad sa nám potvrdil .

Prieskumná vzorka učiteľov nebola veľká, preto nemôžeme vysloviť objektívny názor učiteľov na prácu s nadanými deťmi v bežných triedach. Z výsledkov nášho dotazníka sa nám potvrdili všetky naše hypotézy. Z nášho prieskumu formou dotazníka sme sa dopracovali k záverom, že najviac nadaných detí navštevuje bežné triedy v bežných školách. Príprava na vyučovací proces vyžaduje veľa času, aby učivo obohatili, rozširovali a prehĺbili, aby boli naplnené požiadavky na vzdelávanie nadaného dieťaťa. Vyžaduje si to trpezlivosť, kreativitu, ale aj nadšenie pre prácu s nadanými deťmi. Nadané dieťa v triede, je pre nich výzvou, aby si dopĺňali znalosti.

9.9 Interpretácia výsledkov prieskumu

Pri našej prieskumnej činnosti sme dospeli k záveru, že najdôležitejšie je spolupracovať pri výchove a vzdelávaní nadaných detí s rodičmi, školou, konkrétnym dieťaťom a psychológom už od predškolského veku dieťaťa, aby sme pre dieťa vytvorili optimálne podmienky pre rozvoj jeho nadania, talentu, tvorivosti. Všetko závisí od ľudského faktoru – učiteľa. On je ten, ktorý musí na hodine pracovať tak, aby všetky deti boli zapojené do vyučovacieho procesu. Učiteľ musí brať svoje povolanie ako poslanie, musí mať rád svoju prácu. Ak je nadaným deťom venovaná starostlivosť a láska, posunie ich to od potenciálu k výkonom.

Z dotazníkov, rozhovor a ich analyzovaním vyplynulo, že keď chodia deti do bežnej triedy základnej školy, má to vplyv aj na ostatné deti v priaznivom smere. Deti sa na deti „iné“ nepozerajú ako na „šprtov“, „bifľošov“, ale považujú ich za svojich rovesníkov, ktorí sú šikovnejší ako oni a vedia toho oveľa viac a možno im aj trošku závidia, že nemusia venovať toľko času učeniu, majú čas na svoje záľuby a záujmy.

I keď z výsledkov výskumu vyplynulo, že rodičia sú radi, že ich nadané deti sú v triede s ostatnými deťmi, rodičia nemali kritické slová na adresu učiteľov svojich detí. Pedagógovia sú podľa nich dostatočne pripravení na prácu s nadaným dieťaťom. Z toho vyplýva, že naozaj je to len na pedagógovi, na jeho tvorivých schopnostiach, flexibilitu, aby sa snažil hľadať nové poznatky v oblasti práce s nadanými deťmi. Mať elán vzdelávať sa každý deň, hľadať alternatívne možnosti. Je pravda, že všetko závisí od veľa iných, spolu súvisiacich vecí, pretože aj tvorivý učiteľ naráža na určité problémy a prekážky pri práci.

Každý má na zreteli to, že potenciál nadaných detí treba rozvíjať, aby výsledok bol prospešný pre celú spoločnosť, ale všetci nemajú rovnaký názor na formy vyučovania nadaných detí, psychológovia ani pedagógovia a samozrejme ani rodičia. Vždy ide o „osobnosť“ dieťaťa, ktorá je iná a každému vyhovuje iný spôsob vyučovania. O potrebe každého dieťaťa musia

samozrejme rozhodnúť v konečnom dôsledku rodičia, výhodou je spolupráca s pedagógmi a psychológmi, s prihliadnutím na potreby samotného dieťaťa.

Niektorí pedagógovia aj psychológovia majú taký názor, že nadané dieťa má byť segregované, má navštevovať špeciálne triedy a školy pre nadané deti, iní sú názoru a volia radšej formu kombinovanú, ktorá je určitým kompromisom.

Naším prieskumom sme sa dopracovali k záveru, že aj bežná škola môže poskytnúť nadaným deťom výchovu a vzdelávanie, aby sa ich nadanie, tvorivosť stále rozvíjali. Podmienkou sú trpezliví, tvoriví učitelia, vhodne vytvorené podmienky na škole, veľa záujmových útvarov, dobre pracujúci školský klub.

Náš prieskum vyvrátil názory tých, ktorí sú presvedčení, že v bežnej škole učiteľ nie je dostatočne pripravený na prácu s nadanými deťmi a deťom sa nedostáva toľko, koľko je pre ich potenciál vhodné. Všetko závisí od školy, prístupu učiteľov, vedenia školy, ktoré podporuje ďalšie vzdelávanie svojich učiteľov, vytváranie projektov na získanie finančných prostriedkov na vybavenie školy pomôckami. Tak ako je tvorivý nadaný žiak, musí byť tvorivý učiteľ. Pedagóg musí byť kompetentný, uprednostňovať otvorenosť, partnerský dialóg s deťmi, tolerantný, empatický, senzitívny a mať hlavne zmysel pre humor. Otvorený, pružný a musí využívať kreatívne prístupy vo vyučovaní. Ak má riaditeľ takýchto učiteľov, tak aj bežná škola poskytne nadanému dieťaťu vzdelanie zodpovedajúce jeho schopnostiam a pripraví ho na ďalšie vzdelávanie. Práca s nadanými deťmi je veľmi náročná v podmienkach bežnej školy.

Náš prieskum nám potvrdil všetky naše hypotézy a predpoklady. Výsledky nášho prieskumu sa ale nestotožňujú z názormi širšej verejnosti. Veľa rodičov má taký názor, že učitelia na bežnej škole, nie sú dostatočne pripravení vzdelávať nadané deti vo svojich triedach a pracovať s nimi. Náš prieskum možno poslúži k tomu, že rodičia a širšia verejnosť zmenia názor. Prieskum sme robili na malej vzorke škôl a na malom geografickom území,

takže naše výsledky nie sú objektívne. Naša práca poukazuje na to, že nadané deti sa môžu vzdelávať aj na bežných školách, ktoré majú vytvorené podmienky, skvelý kolektív pedagogických pracovníkov a riaditeľa.

ZÁVER

Diplomová práca sa zaoberá problematikou výchovy a vzdelávania nadaných detí, ktoré navštevujú základnú školu v bežných triedach. V teoretickej časti sme sa podrobne zamerali na vysvetlenie pojmu nadanie, definovanie inteligencie, tvorivosti. Tvorivosť je základom nadania, charakteristickou črtou nadaného dieťaťa. Preto rozvíjanie tvorivosti je neoddeliteľnou súčasťou a podmienkou pri práci s nadanými deťmi. Práca prináša komplexnú charakteristiku nadaného dieťaťa s pozitívnymi a negatívnymi dôsledkami pre pedagogický proces s nadanými deťmi. Popísané sú poznatky o nadaných deťoch z oblasti pedagogiky a psychológie, spôsoby ich výchovy a vzdelávania.

Praktická časť je zameraná na prieskum možností vzdelávania nadaných detí v bežnej škole, poznatky, skúsenosti a možnosti učiteľov z ich pedagogickej praxe, aké majú názory na formy vzdelávania nadaných detí, ako pracujú s nadanými deťmi, aké formy, metódy a prostriedky využívajú pri práci s deťmi, a akým spôsobom rozvíjajú talent dieťaťa v podmienkach svojej školy, názory rodičov a výpovede detí. Prieskum bol smerovaný na štyri ZŠ v Trenčianskom kraji, oslovení boli riaditelia ZŠ, zo súhlasom riaditeľov sa uskutočnili rozhovory s výchovnými poradcami, ktorí sprostredkovali kontakt s učiteľmi, deťmi a rodičmi. Prieskum prebiehal formou zatvoreného dotazníka pre učiteľov, štandardizovaným rozhovorom s deťmi, neštandardizovaným rozhovorom s výchovnými poradcami, rodičmi. Pre doplnenie informácií o danej problematike bol uskutočnený rozhovor so školským psychológom a učiteľkou s dlhoročnou pedagogickou praxou. Súčasťou diplomovej práce je pracovná štúdia, výpoveď matky nadaného dieťaťa, ktoré úspešne študuje na VŠ. Vyslovené hypotézy sa po vyhodnotení dotazníkov a rozhovorov všetky potvrdili. Všeobecný názor, že bežná škola nie je schopná poskytnúť adekvátne vzdelávanie nadaným deťom, a že učitelia nie sú pripravení a schopní pracovať s nadanými deťmi na bežných školách, sa prieskumom vyvrátil. Výsledky prieskumu, vyhodnotenie dotazníkov a rozhovorov vplynul záver, že aj bežná škola vie zabezpečiť a ponúknuť formy vzdelávania pre nadané deti. Ak sú

vytvorené podmienky na škole, učitelia si snažia rozširovať znalosti o problematike práce s nadanými deťmi, pochopiť ich potreby, nároky, škola obohacuje obsah vzdelávania formou mimoškolskej činnosti, záujmovými útvarmi, krúžkami, prácou školských klubov a centier, výsledkom je, že aj bežná škola vie uspokojiť potreby nadaného dieťaťa.

Náš prieskum má význam v tom, že rodičia a širšia verejnosť si môžu vytvoriť svoj názor na vzdelávanie nadaných detí v bežnej škole.

Práca poukazuje aj na to, že ak pracuje na škole profesionálny kolektív pedagógov, má podporu vo svojom vedení, dajú sa dosiahnuť neuveriteľné výsledky. Aj nemožné sa môže stať možným.

Pri zhromažďovaní a získavaní materiálov pre diplomovú prácu, sme sa nestretli s výskumom, ktorý by zmapoval počet detí, ktoré sú úspešnejšie na SŠ a počet detí prijatých na VŠ, či nadané detí vzdelávané v bežných školách, alebo deti zo špeciálnych tried.

Stále sú polemiky, či majú byť nadané deti segregované alebo integrované. Podľa názoru odborníkov, všetko závisí od sociálneho a emocionálneho vývinu dieťaťa a od individuálnych potrieb dieťaťa, ako sme spomínali v teoretickej časti. Pravda bude vždy subjektívna. Z toho dôvodu by sme odporúčali urobiť prieskum o úspešnosti detí na SŠ a VŠ a neskôr zmapovať aj ich úspešnosť v profesionálnom živote.

Nadanie je niečo, čo nám bolo dané do vienka pri narodení. Ale aj to najnadanejšie dieťa sa neprejaví ako nadané, keď nebude identifikované a to čo najskôr, aby sa jeho výchova a vzdelávanie uberali správnym smerom a jeho nadanie sa rozvíjalo.

Názor mnohých je taký, že učitelia nie sú dostatočne pripravení na výskyt týchto detí vo svojich triedach a už vôbec nie na prácu s nimi. Príčin môže byť viac, nedostatočná príprava na vysokých školách, alebo nezáujem pedagógov o túto problematiku.

V každej triede sa určite nachádza dieťa, ktoré vykazuje prvky správania, ktoré by pedagóg mali upozorniť, že dieťa je nadané. Každý učiteľ by chcel mať vo svojej triede bystrých žiakov. Ale keď má v triede veľmi bystré a nadané deti, už je to pre neho výzva. Vzdelávanie týchto detí si vyžaduje mimoriadny a individuálny prístup.

Nadaných detí bude v bežných triedach stále viac, podľa výskumov, sa rodí viac detí s mentálnymi poruchami, ale úmerne s nimi aj nadané deti. Výchova a vzdelávanie nadaných detí bude stále vo veľkej miere záležitosťou bežných škôl s rôznymi formami integrovanej edukácie, aby sa rozvíjal talent nadaných, ale aj celá ich osobnosť.

Veľmi dôležité pre rozvoj nadania je jeho identifikácia. Mnohé nadané deti sa ako nadané neidentifikujú vôbec alebo sa identifikujú príliš neskoro. Ak sa učiteľovi podarí dieťa identifikovať ako nadané a nie ako dieťa problémové, s poruchami správania, úlohou učiteľa je v triede vytvoriť atmosféru, aby všetky deti mali pocit, že sú si rovnocenné. Neúspešné deti nesmú mať pocit, že sa im bude niekto vysmievať, snažiť sa vytvoriť v triede súdržnosť medzi žiakmi, zdravú rivalitu a súťaživosť. Všetky schopnosti nadaného dieťaťa využiť na vytvorenie dobrej atmosféry. Za týchto podmienok sa bude učiteľovi lepšie pracovať so všetkými deťmi. Na učiteľov sa kladú veľké nároky pri práci s nadanými deťmi v bežných triedach. Preto je veľmi dôležité, aby sa učiteľ venoval problematike vzdelávania nadaných detí.

Rôzne spôsoby výchovy a vzdelávania nadaných si vyžadujú seriózný prístup od každého, kto s deťmi pracuje. Predpokladom správneho prístupu k výchove a vzdelávania nadaných detí je tvorivý učiteľ.

Ani nadaný žiak nedokáže všetko sám, aj on potrebuje podporu. Aby bol zaistený jeho rozvoj, je okrem školy dôležitá podpora rodiny. Najdôležitejšími elementmi pri výchove detí sú ich rodičia. Rodičia sú učiteľmi svojich detí od narodenia, sú ich osobným príkladom. Deti sú obrazom svojich rodičov.

Talenty, ktoré máme, si musíme vychovávať a rozvíjať pre ich aj našu budúcnosť. Aby sme ich vedeli správne vychovávať a vzdelávať, musíme poznať a pochopiť problematiku, ktoré nadanie prináša. Nerozvíjať len ich talent, ale aj ich sociálne a emocionálne cítenie, naučiť ich k empatii, čo sa nám podarí pri kooperácii detí nadaných a priemerných.

Potenciál nadaných detí treba rozvíjať tak, aby výsledok bol prospešný pre celú spoločnosť.

„Žijeme v čase silného tlaku na ľudskú psychiku. Čas veľkých nádejí, čas veľkých sklamaní. Čas plný dynamiky, rýchlosti, čas útekov do prírody a samoty, útekov k sebe samému. Žijeme čas snov a tvrdej skutočnosti. Tento čas, 21. storočie si vyžaduje človeka, pre ktorého jedinou istotou bude to, že si bude veriť, že bude vedieť, čo chceť, bude milovať a tvoriť, t.j., že bude progresívne žiť. Inak nemá možnosť sa uplatniť.“ Miron Zelina

ZOZNAM POUŽITEJ LITERATÚRY

CAMPBELL, J.R. *Jak rozvíjet nadání vašich dětí.* Praha: Portál, 2001. 172 s. ISBN 80 – 7178 – 516 – 4.

ČÁP, J., MAREŠ, J. *Psychologie pro učitele.* Praha: Portál, 2001. 231 s. ISBN 80 – 70066 – 534 – 3.

DOČKAL, V. *Zaměřeno na talenty aneb nadání má každý.* 1. vyd. Praha: Lidové noviny, 2005. 248 s. ISBN 80-7106-840-3.

DOČKAL, V. *Psychológia nadania.* 1. vyd. Bratislava: SPN, 1987. ISBN sa neuvádza.

DOČKAL, V. *Talent nie je dar.* 1. vyd. Bratislava: Smena, 1983. ISBN sa neuvádza.

DOČKAL, V., Musil, M., PALKOVIČ, V., MIKLOVÁ, J. *Psychológia nadania.* 1. vyd. Bratislava: SPN, 1987. 184 s. ISBN sa neuvádza.

FOŘTÍK, V., FOŘTÍKOVÁ, J. *Nadané dítě a rozvoj jeho schopností.* 1. vyd. Praha: Portál, 2007. 126-128 s. ISBN 978-80-7367-297-3.

HAVAS, H. *Lexikon inteligence – rychla cesta k vyššímu IQ.* Bratislava: Aktuel, 2004. 234 s. ISBN 80-89153-06-2.

HAVAS, H. *Trénink inteligence.* Bratislava: Aktuel, 2005. 240 s. ISBN 80-249-0481-0.

HARTL, P. *Stručný pedagogický slovník.* 1. vyd. Praha: Portál, 2004. 312 s.

HŘÍBKOVÁ, L. *Nadání a nadání.* Praha: UK PF, 2005. 209 s. ISBN 80-7290-213-X

HŘÍBKOVÁ, L. *Nadání a nadání, pedagogicko-psychologické přístupy, modely, výzkumy a jejich vztah ke skolské praxi.* 1. vyd. Praha: Grada Publishing, 2009. 256 s. ISBN 978-80-247-1986-6.

HŘÍBKOVÁ, L. *Základní témata problematiky nadaných*. Praha: UJAK, 2007. 72 s. ISBN 978-80-86723-25-9.

JURÁŠKOVÁ, J. *Základy pedagogiky nadaných*. 1. vyd. Pezinok, 2003. ISBN 80-89005-11-X.

JURČOVÁ, M. *Tvorivosť v každodennom života a vo výskume*. Bratislava: IRS, 2009. 116 s. ISBN 978-80-89256-42-6.

LANDAU, E. *Odvaha k nadání*. 1. vyd. Praha: Akropolis, 2007. ISBN 978-80-86903-48-4.

LAZNIBATOVÁ, J. *Nadané dieťa jeho vývin, vzdelávanie a podporovanie*. Bratislava: IRIS, 2001. ISBN 80 88778-23-8.

MACHŮ, E. *Rozprávání a vzdělávání rozumově nadaných dětí v běžnej třídě základní školy*. Brno: Masarykova univerzita, 2006. ISBN 80-210-3979-5.

MÓNKS, F.J., YPENBURG, I.H. *Nadané dítě*. 1. vyd. Praha: Grada, 2002. 98-100 s. ISBN 80-247-0445-5.

PRŮCHA, J. *Alternativní školy*. Praha: Portál, 1995. ISBN 80-7178-072-3.

PRŮCHA, J., WALTEROVÁ, E. MAREŠ, J. *Pedagogický slovník*. 3. vyd. Praha: Portál, 2001. 322 s. ISBN 80-7178-252-1.

SEJVALOVÁ, J. *Talent a nadání jejich rozvoj ve volném čase*. Praha: IDM MSMT, 2004. ISBN 80-86784-03-7.

SOBOTKOVÁ, I. *Psychologie rodiny*. 1. vyd. Praha: Portál, 2001. ISBN 80 7178-559-8.

ZELINA, M. *Výchova tvorivej osobnosti*. Bratislava: UK 1995. ISBN 80-223-0713-0.

ZELINA, M. *Stratégia a metódy rozvoja osobnosti dieťaťa*. 2. vyd. Bratislava: IRIS, 1996. ISBN 80-967013-4-7.

ZELINA, M., ZELINOVÁ, M. *Rozvoj tvorivosti detí a mládeže*. Bratislava: SPN, 1990. ISBN 80-08-00442-8.

ŽIVČICOVÁ, E. *Psychológia učenie*. 1. vyd. Trenčín: MPC, 2007. 88-97 s. ISBN 978-80-89319-03-9.

PUBLIKÁCIE

KOLDEKOVÁ, Lujza. *Výchova a vzdelávanie mimoriadne nadaných detí*. Vychovávateľ, 2007, roč. LV, č. 2, s. 6-9. ISSN 0139-6919.

ROUDENSKÁ, Jaroslava, ROUDENSKÝ, Martin. *Tvorivosť jako součást hrověhi sebavyjádření 1*. Vychovávateľ, 2011, roč. LVIII, č. 5-6, s. 5-8. ISSN 0139-6919.

ROUDENSKÁ, Jaroslava, ROUDENSKÝ, Martin. *Tvorivosť jako součást hrověho sebavyjádření 2*. Vychovávateľ, 2011, roč. LVIII, č. 9-10, s. 16-19. ISSN 0139-6919.

ŠRAMKOVÁ, Marianna. *Školská trieda ako malá sociálna skupina*. Vychovávateľ, 2010, roč. LIX, č. 3, s. 15-18. ISSN 0139-6919.

URDOVÁ, Danuša. *Práca s talentovanými či hudobne nadanými deťmi*. Vychovávateľ, 2006, roč. LIII, č. 8, s. 14,15. ISSN 80-8050-803-8.

TESAŘ, Marek. *Pedagogicko – psychologické problémy s nadanými deťmi*. Pedagogická revue 3, 2006, roč. 58, č. máj - jún. ISBN 80-8055-785-3.

JURÁŠKOVÁ, Jana. *Výchova a vzdelávanie žiakov s intelektuálnym nadaním*. Verejná správa, 2008, č. 12 – 13. ISSN 1337-0488.

ZELINA, Miron. *Psychológia medzi nami*. Rodina a škola, 1999, november. ISSN 0231-6463.

ZBORNÍKY

MADLENGOVÁ, A. *Starostlivosť o nadané deti a práca s nimi*. In *Dieťa so špeciálnymi potrebami v bežnej škole: zborník príspevkov zo seminára Nitra – Hlovec 2005*. ISSN 80-8050-803-8.

MAJELANOVÁ, K. *Interdisciplinárne prístupy v špeciálnej edukácii: zborník príspevkov*, Bratislava PF UK 1998. ISBN 80-968053-1-2.

MIRDALOVÁ, N. *Výber detí do tried pre intelektovo nadaných žiakov a žiačky*. In *Moderné vzdelávanie pre vedomostnú spoločnosť: zborník zo Záverečnej hodnotiacej konferencie, september 2011, Prešov*, s. 15 – 36

INTERNETOVÉ ZDROJE:

www.centrunadania.sk

www.nadanediet'a.sk

www.intelekt.sk

www.nadanie.sk

www.talent-nadani.cz

www.cenada.sk

www.stafpedu.sk

www.echa.cz

www.mensa.cz

www.drcanchichi.webnode.sk

ZOZNAM TABULIEK

Tab.1	Demografická tabuľka.....	73
Tab.2	Počet nadaných detí.....	73
Tab. 3	Metóda práce s nadanými deťmi.....	74
Tab. 4	Forma práce s nadanými deťmi.....	74
Tab. 5	Naplnenie potrieb vzdelávanie nadaných detí v bežnej triede	75
Tab. 6	Rozvíjanie talentu formou mimoškolskej činnosti.....	76
Tab. 7	Druh nadania	77
Tab. 8	Identifikované dieťa	78
Tab. 9	Dostupnosť informácií o vzdelávaní nadaných detí.....	78
Tab. 10	Náročnosť práce s nadaným dieťaťom.....	79
Tab. 11	Kto upozorní na nadané dieťa	79
Tab. 12	Obľúbenosť nadaných detí v bežných triedach.....	80
Tab. 13	Vzdelávanie dospelých formou akcelerácie	80
Tab. 14	Spolupráca učiteľa s rodičmi.....	81
Tab. 15	Nadané dieťa v rodine	81
Tab. 16	Záujem pracovať s mimoriadne nadanými deťmi.....	82

PRÍLOHY

PRÍLOHA A - Dotazník pre učiteľov	I
PRÍLOHA B - Otázky pre pedagóga	III
PRÍLOHA C - Otázky pre deti	IV
PRÍLOHA D - Pracovná štúdia	V

PRÍLOHA - A Dotazník pre učiteľov

1. otázka: Pohlavie, vek , prax

Odpoveď: Počet Ž/M do 35 do 45 viac prax 20

2. otázka: Máte v triedach, v ktorých teraz učíte, nadané dieťa?

Odpoveď: Áno Nie

3. otázka: Ste za obohacovanie, prehľbovanie a rozširovanie učiva pri vzdelávaní nadaných detí?

Odpoveď: Áno Nie

4. otázka: Využívate obohacovanie, rozširovanie a prehľbovanie učiva na svojich vyučovacích hodinách?

Odpoveď: Áno Nie

5. otázka: Myslíte si, že bežná škola je schopná naplniť potreby nadaných detí vo vzdelávacom procese?

Odpoveď: Áno Nie Ak sú vytvorené podmienky

6. otázka: Rozvíjate talent na vašej škole nadaných detí formou mimoškolskej činnosti, v záujmových útvaroch, krúžkoch, školských kluboch a centrách?

Odpoveď: Áno Nie Určite áno

7. otázka: S akým druhom nadania ste sa vo svojej praxi najčastejšie stretli?

Odpoveď: M/K H/V J T

8. otázka: Stretli ste sa vo svojej pedagogickej praxi s identifikovaným nadaným dieťaťom?

Odpoveď: Áno NIE

9. otázka: Je podľa vášho názoru informovanosť učiteľov ako pracovať s nadaným dieťaťom dnes lepšia?

Odpoveď: **Áno Určite áno Nie**

10. otázka: Je podľa vás práca s nadaným dieťaťom v bežnej triede ťažšia ako s bežným žiakom?

Odpoveď: **Áno Nie Určite áno**

11. otázka: Kto sa má podľa vás podieľať na upozornení, že dieťa má talent, je nadané, má mimoriadne schopnosti?

Odpoveď: **Učiteľ Rodič Dieťa/Spolužiak Všetci**

12. otázka: Sú bystré a nadané deti z vašich skúseností v praxi v kolektíve detí obľúbené?

Odpoveď: **Áno Ani nie Nie**

13. otázka: Jedným zo spôsobov, ako nadané dieťa vychovávať a vzdelávať v bežnej škole je akcelerácia, súhlasíte s ním?

Odpoveď: **Áno Nie Asi nie**

14. otázka: Pri práci s nadaným dieťaťom je dôležitá úzka spolupráca s rodičmi. Máte dobré skúsenosti so spoluprácou s rodičmi?

Odpoveď: **Áno Nie Určite áno**

15. otázka: Je to pre vás výzva mať v triede nadané dieťa?

Odpoveď: **Áno Určite áno Nie**

16. otázka: Chceli by ste vyučovať na škole, ktorá má triedy pre mimoriadne nadané deti?

Odpoveď: **Áno Určite áno Asi nie**

PRÍLOHA B - Otázky pre pedagóga – štandardizovaný rozhovor

- 1. Otázka** - Akým spôsobom si rozširujete svoje znalosti v oblasti špecializácie sa na prácu s nadanými deťmi?
- 2. Otázka** - Je náročná príprava na vyučovanie, jednotlivé hodiny pre nadané deti?
- 3. Otázka** - S akým typom nadania sa najčastejšie stretávate?
- 4. Otázka** - Máte dlhoročnú pedagogickú prax, viete rozpoznať nadané dieťa a nepovažovať ho za problémové?
- 5. Otázka** - Z vašich pedagogických skúseností, k akému druhu výchovy a vzdelávania nadaných detí sa prikláňate?

PRÍLOHA C - Otázky pre nadané deti – štandardizovaný rozhovor

- 1. otázka** – Koľko máš rokov a do ktorej triedy chodíš?
- 2. otázka** – Aký predmet alebo čo najradšej robíš v škole?
- 3. otázka** – Pani učiteľka ti dáva podľa teba dost' úloh a zadaní, ktoré ťa bavia a nie sú pre teba jednoduché?
- 4. otázka** – Máš v triede veľa priateľov?
- 5. otázka** – Čo ťa v škole najviac zaujíma a čo by si zrušil?
- 5. Otázka** – Vyhovuje ti trieda do ktorej chodíš?
- 6. Otázka** – Navštevuješ záujmové krúžky?
- 7. Otázka** – Dáš si prihlášku na osemročné gymnázium?

PRÍLOHA D - Pracovná štúdia

Výpoveď matky

S matkou sme pôvodne chceli viesť rozhovor, ale matka začala rozprávať o svojej rodine a deťoch a hlavne o staršom synovi Viktorovi, až z toho bol monológ. Matka sa rozhovorila, tak sme nezasahovali do jej slov. Z celého príbehu, ktorý nám matka podala, sa nám potvrdila hypotéza, že aj bežná škola vie poskytnúť adekvátne vzdelávanie pre nadané deti, ak ich učia „tí správni učitelia.“

Ja a môj manžel sme vysokoškolsky vzdelaní, ja som stredoškolská učiteľka a manžel je programátor. Máme dvoch synov. Viktora staršieho a Ondrej je mladší.

Viktor študuje na VUT v Brne, mladší Ondřík navštevuje 4. ročník - kvartu na 8-ročnom gymnáziu L. Štúra v Trenčíne, francúzsku bilingválnu sekciu.

Viktor sa do 3 rokov svojho vývinu správal ako všetky ostatné deti. V 3 rokoch pekne rozprával, nemal problémy s výslovnosťou r alebo sykavkami, nerád kreslil, ale miloval technické hračky a autá, všetky značky áut vedel rozpoznať už v troch rokoch. V tomto období sa vypytoval na písmenká, odpovedali sme mu na jeho otázky, ale učiť spájať písmenká do slov sme ho neučili. Sám sa to naučil. V piatich rokoch čítal deťom v škôlke rozprávky. Čítanie sa stalo jeho vášňou, miluje knihy, číta ich vo francúzštine aj v angličtine. V škôlke mal šťastie na milú, múdru, hladkajúcu a chápujúcu pani učiteľku. Mal prejavy nadaného dieťaťa, hrával sa sám, ale vplyvom pani učiteľky si našiel cestu aj k ostatným deťom. Pri hrách vonku, bol obratný, rád behal a šantil. V skupine v škôlke mal deti, ktorí boli predškolační. Pracoval s nimi, vyplňal pracovné listy. Pani učiteľka nám odporučila pre jeho šikovnosť, aby sme ho zapísali do 1. ročníka škôl. V škole, kde sme boli na zápise, nemali veľmi dobrý prístup, vôbec neodhalili prednosti Viktora. Rozhodli sme sa pre inú školu, učiteľka si ho zobrala so sebou, bez akýchkoľvek predchádzajúcich

informácií, zistila, že Viktor prejavuje známky a vlastnosti nadaného dieťaťa. Odporučila nám, aby sme ho zapísali do školy. Po odporúčaní od detskej lekárky, škôlky a pedagogicko – psychologickú poradne, bol zapísaný do prvého ročníka.

V škole nemal žiadne problémy, učiteľka vedela, ako má pracovať s nadaným dieťaťom, vyučovanie prispôbovala jeho potrebám. Problémy nastali v štvarte triede, zmena učiteľky, ktorá nevedela pracovať s nadaným dieťaťom, Viktor odrazu stále vyrušoval, pretože sa na všetko pýtal, vadila mu nespravodlivosť, učiteľka nezvládla prácu s ním. Viktor ju prestal mal rád, stále sa vynikajúco učil, rozhodol sa pre 8-ročné francúzske bilingválne gymnázium. Jedna učiteľka zmarila prácu učiteliek od materskej škôlky. Asi by bol pokračoval na ZŠ, mal totiž zdravotné problémy a báli sme sa, či to všetko zvládne, ale v jeho rozhodnutí sme ho podporovali. Na prijímacích pohovoroch sa umiestnil na prvom mieste. Začal študovať, mal skvelú triednu učiteľku a ostatných vyučujúcich, samozrejme aj neoblúbených, ktorí mu nedali toľko, čo od nich očakával, prejav nadaného dieťaťa.

Má rád technické predmety, matematiku, fyziku, informatiku, má neuveriteľnú pamäť a priestorovú orientáciu. Okrem všetkých týchto predností rád športuje, pláva, bicykluje, hrá volejbal, futbal, ale všetko len rekreačne. Záľubu si našiel aj vo fotografovaní.

Úspešne zmaturoval, na prijímacích skúškach na vysokú školu dosiahol najlepšie výsledky zo všetkých uchádzačov, bol prijatý na viac vysokých škôl, ale vybral si tú, o ktorej sníval, FIT VUT v Brne. Tam teraz úspešne študuje.

Viktor je príkladom toho, že ak nadané dieťa nenavštevuje špeciálnu triedu pre nadané deti, ale má rodičov, ktorí vedia ako majú správne vplyvať a pôsobiť na svoje dieťa, aby sa všetky jeho prednosti rozvíjali, má šťastie na školu a učiteľov, môže dosahovať vynikajúce výsledky a jeho potenciál sa rozvíja, jeho úsilím, ale aj podporou celého jeho okolia. Viktor je osobnosť so sociálnym a emocionálnym cítením, bol a je medzi deťmi, študentmi bežnej populácie, vie s nimi žiť a pracovať.

BIBLOGRAFICKÉ ÚDAJE

Meno autora: Danka Fialová

Obor: Špeciálna pedagogika - odbor

Forma štúdia: kombinovaná

Názov práce: Nadané deti v súčasnej škole

Rok: 2012

Počet strán textu bez príloh: 80

Celkový počet strán príloh: 6

Počet titulov českej literatúry, slovenskej literatúry a prameňov: 38

Počet titulov zahraničnej literatúry a prameňov: 0

Počet internetových zdrojov: 10

Vedúci práce: PhDr. Edita Ondrišková